JAUME CAPDEVILA

¡CÁRME!

Drama en tres actes
y en prosa

PREU: 2 PESSETAS

Barcelona, 1900.

14

¡CÁRME!

DRAMA

en tres actes y en prosa

original de

JAUME CAPDEVILA

Estrenada ab molt bon éxit

en el teatro Catalá (Romea), la nit del 9 d' Octubre

de 1900

BARCELONA

Imprempta F. Badía, Dr. Dou, 14

1900

A donya

Margarita Garcia Perez

De dret te correspón l' obra que 't dedico, ja que tu sabs del modo que fou escrita. Nou representacións portava 'l Drama al ser dut á la Imprempta, ab el mateix éxit que en la nit de son estreno. Ab la satisfacció d' haver lograt las mevas aspiracións, te 'l dedico, (encar que ja 'm consta que la cosa no val la pena.) Acéptal, donchs, ab la convicció de que, si millor ho hagués sapigut fer, ab més alegría per mí, brillaría ton nóm en la primera página.

Ton affm.

L' autor

DUAS PARAULAS

Me creuría faltar á un deber de conciencia, si no consignés la meva inmensa gratitut á tots els artistas que prengueren part en la obra, per lo carinyo ab que sens distinció varen estudiá y representá sos respectius papers, aixís com en particular soch deutor del éxit alcansat al talent de la inspirada actriu DONYA ADELA CLEMENTE, y á la acertada direcció del primer actor don Hermenegild Goula, que dirigí 'l obra ab INUSSITAT carinyo.

Rebeu, donchs, tots plegats las més expressivas gracias que de tot cor vos dona, lo vostre company de glorias y fatigas,

Jaume Capdevila

REPARTIMENT

Personatjes	Actors
CARMETA.	Sra. Adela Clemente.
ROSA.	» Dolors Muntal.
MANELA.	» Antonia Baró.
JOANET.	Sr. Antoni Piera.
GERONI.	» Jaume Martí.
TOMÁS.	» Victoriá Olivé.
CINTO..	» Modest Santolaria.
MOSSEN GERMÁN.	» Jaume Virgili.
JAUME.	» Hermenegild Goula
MICALÓ.	» Frederich Fuentes.
VICENTÓ.	» Cassimir Ros.
CISCO..	» Antoni Manso.
AGUSTÍ.	» Agustí Antiga.

Fadrinas.—Fadrins.—Noys.—Noyas.—Músichs.

L' acció contemporánea.

La escena, una Vila aprop del Vallés

Dreta y esquerra las del actor.

Director artístich,

DON HERMENEGILD GOULA

Acte primer

La escena representa l' era d' una gran casa de pagés.—Al fondo, estensa campinya rodejada per las montanyas vehinas. —A la tercera ó cuarta caixa del fondo, capritxos *ribazo* estés de dreta á esquerra, deixant pas al centro. Al fondo també y al bell mitj del pas indicat, un gran arbre.—Al peu del arbre, rampa practicable que dona al fosso, que suposa ser lo camí de baixar á la Vila. Detrás del *ribazo*, y visible pe 'l públich, com si diguessim mitj á vista de *pájaro*, y al lluny, tota la vila y 'l campanar de la mateixa. A la part dreta del fondo, y en un cantó, un paller, y al seu darrera un carro ab els brassos descansant á terra.—A la esquerra, fatxada d' una casa de pagés, ni molt rica ni molt pobre.—Portalada gran ab pedrissos als costats.—A la mateixa esquerra, seguint la fatxada cap al fondo, entrada de l' estable ab varios sachs de grá y eynas de trevall al peu d' entrada.

Guarnint los demés termes, aplich de pagesía.—Al peu del camí del centro, part esquerra, un promontori de pedras y brancas.

ESCENA PRIMERA

MICALÓ, JAUME, MANELA, CISCO, AGUSTÍ,
Comparsas, homes y donas

Al aixecarse 'l teló, l' escena está un moment sola, fins que se sent la cridoria dels joves de la vila que pujan á l' era per lo camí del centro. Al ser á l' escena, molta animació. Entre 'l jovent, entran en l' escena 'ls personatjes anteriors.

MIC. Vaja, ja hi som, y ell que 'ns ho diga.

JAU. Y si que t' ho dirá.

MIC. ¿Pero no sabs *galiassa* qu' altras vegadas no se m' hi ha negat?

JAU Donchs próbaho ara y ja veurás com el farás l' all-y-oli.

MIC. ¿Qué vols dir?

JAU. Que se 't negará.

CIS. També m' ho sembla.

Que haurá estat parlant ab altres minyons.

MAN. ¡Y deixeuli probar!

MIC. (A Jaume y enfadantse.) ¡Ay mala negada! ¿Y qué sabs tu d' aixó per ferthi tant fort?

JAU. ¿Qué sé dius? (Tots van fentli rotllo.) Que l' últi–

ma festa, si us recordeu que varem ballar els rams á plassa y li vareig dir si volía ballar ab mí, 'm va respondre que no; que ni ab mí, ni ab ningú, y ab mi menos, perque jo tenía 'ls peus grossos, y que la trepitjaría.

TOTS Ja! ja! ja! *Rihent y apartantse d' ell.*

MIC. Y bueno, t' ho va dir á tu!

JAU. No, no; que ho va dir per tots!

CIS. ¿Donchs aixís se 'n deu recordar encara y no voldrá ballarhi ab tu?

JAU. Aixó no ho sé, pero de tots modos li tornaré á dir.

MAN. Y si t' hi veu ballar la Petita, t' esgarrapa.

JAU. La Petita ja no n' ha de fer res de mi, perque quan me va dir que ja no 'm volía estimar més, jo li vaig contestar que tampoch l' estimava més á n' ella. ¡Aixó es!

VARIOS Ay! ay! *Estranyantse.*

CIS. ¿Si?

MAN. Veus? aixó no ho sabía.

JAU. Donchs á fe que ho sab tothom, perque ella ho xerra per tot arreu y jo que no m' ho callo; aixó es.

MAN. ¿Y ja no te l' estimas?

CIS. ¿Y no us veyeu gens?

JAU. Alguna que altra vegada anant cap á la llaurada, y jo no mes li dich: «¡Hola tú!» y ella 'm pregunta si ja he esmorsat y desseguida jo li ensenyo 'l tascó de pá y la seba per ferli veure que no. Ens mirém, ens torném á fer una miqueta de morros, ens dem recados, y torném á quedar renyits.

MIC. ¿Y ab aixó tu deus patirhi?

MAN ¡Per forsa!

JAU. Donchs no ho cregueu: perque en quant á aixó, no penso en ella per res del mon fins al vespre que no 'm puch adormir, y al en sent demá que també hi penso tot lo día.

MAN. Ves el ruch! ¡Y diu que no la vol!

ALGUNS ¡Hela! *Fentli burla.*

JAU. ¡No que no la vuy! Y per xó tinch frisó de ballar ab la Carme y ab totas vosaltras, perque li digueu que m' hi divertit molt, y estiga malalta y 'm fassi venir á buscar: aixó es.

MAN. Donchs jo no li diré res.

UN Y jo menos.

JAU. Pitjor per vosaltres, y tampoch vos seré amich.

De tots modos ballaré ab la Carme, y per res vos necessito.

MIC. En aixó t' esperarás; que 'l que hi vol ballar soch jo.

JAU ¿Y que soch home de menos que tu jo, perque vulguis ser tot sol?

MIC. Donchs si ho probas y ho logras de ballar ab ella, anirás de cap á la resclosa.

JAU. ¿De part teva? Com burlantsen. ¡Si que 'm fas riure!

MIC. ¡Reira de!... Com volguentshi tirar á sobre.

TOTS ¡Micaló! Detenintlo.

CIS. Aixó no es del tracte, hem pujat per divertirnos.

MIC Y donchs que calli!

JAU. Y donchs que 'm deixi!

ESCENA II

Dits y JOANET *per la casa.*

JOA Entrant y quedantse al peu de la porta. ¿Qué teniu, xicots?

TOTS Al veurel y ab tó alegre. ¡Al Joanet!

AGU. ¡Hola, cantayre!

CIS. ¿Que potsé comensas de llevarte ara?

JOA. Com no fentne cas. Fa poch que per la cridoria me som pensat qu' erau molts aquí, y 'm so dit, sortimhi.

MIC. Ab tó burlesch. Com que tu ni per cassar una llebra t' hi afanyarías gayre, aixís t' ho escoltas.

JOA. T' equivocas: no fa cinch días que anant pe 'l rieral, vers ensá de las oliveras y apropet de las pedras ahont hi ha 'l marge de la estimbada, vareig véurehi un cunillót, y ben content vareig portarlo á casa.

MAN. ¡Mira! Admirada.

MIC. ¿A la estimbada 't vas ficar, en sense por de cáurehi? Assombrat.

JOA. Ja 'm coneixen aquellas pedrissas per trepitjarhi segú Mitj rihent.

CIS ¿Te deuría renyar la Cárme?

JOA. Ne va está ben contenta, y jo molt més qu' ella; que fins hi va riure y tot pe 'l que 'm costaba.

ESCENA III

Dits y GERONI *y* CINTO *per la rampa del centro*

GER. Com seguint una conversa. ¿No t' ho deya? Primer nosaltres qu' ella.

CIN. Teniu rahó. Posantse una má sobre 'ls ulls com per taparse 'l sol y mirar á algú de lluny. ¡Oh... y que no 's veuhen!

GER. ¡Ja pujarán!

TOTS. ¡Geroni! Cridantlo.

Baixant á la escena. Cinto detrás d' ell molt apoch apoch.

GER. Aixís m' agrada jovent; que ab delit pujeu las tasqueras. que jo en altre temps y sense pensarmhi gens, vos hauria deixat á tots enrera.

JAU. Potsé us equivoqueu, Geroni. Perque heu de saber que jo sempre que pujém aquí, soch dels primers, y moltas vegadas hi pujo sense respirar.

GEN. ¡Burrango! Se 't deu inflar el ventre?

JAU. Vull dir que m' aguanto la respiració, sabeu, y corre que correrás... fins que, quan só aquí dalt, m' assento á terra y deixo anar vent pe 'l nas y per la boca més de mitj hora seguida.

MIC. Als demés que se 'n riuhen. ¡Y qu' es bestia!

CIN. Que s' haurá posat al costat de Jaume á las últimas paraulas. Donchs pobre del qu' estés al teu costat.

Ab tó de burla.

JAU. ¿Per qué?

CIN. Perque s' encostiparía!

ALGUNS Rihent ab no gayre forsa

JAU (¡Ja ha parlat el sabi! ¡Me fá una rabia!)

GER. De tots modos, de vosaltres, no sé pas quin triaría, perque tots feu cara de tenir bona vida, y de ser forsuts.

MIC. Ja ho podeu dir, Geroni; y si 'ns deixeu ballar forsa ab la vostra filla, ja veuréu quin es el qu' aguanta més.

GEN. De aixó si que rés prometo. La noya ja sabéu qu' está promesa y no espereu pas que jo l' obligui...

JAU. Aixó no

MIC. Nosaltres demanarém, y si s' hi nega .

JAU. Si s' hi nega... no hi ballarém; aixó es.

JOA. Qu' haurá estat assentat á un extrém de la escena y acostantse al grupo. Y com que sí que no voldrá ballar ab cap de vosaltres, perque ella ja te 'l Tomás, qu' es el seu promés, y 'm sembla á mí que us ha de dar un bon xasco.

GER. A Joanet y algo marcat. Pero .. com que contra 'ls desaires que pensi en donar una noya quan encara es soltera, y hi ha la voluntat del pare, que sab gobernarla, vet-aquí que la noya balla ab qui son pare li mana, y si 'l promés per despit ó gelosia, comet ximplesas, veta-aquí que se 'l crida apart, y per tonto y desconfiat, se li cantan las quaranta perque ja no jugui més. Petita pausa.

Joanet permaneix ab el cap baix.

MIC. A Joanet. ¿Ho sents, ximple?

JOA. No sabent que dir. Potsé sí...

MIC. ¡Bah! ¿qué 't pensavas que per haverho dit tú, 'l Geroni ja 't faría cas, y que ningú hi ballaría ab la Carme?

JAU. Seguint la burla dels altres. ¡Se 'n pensa unas!

JOA. Mirantsel fit á fit y ab ira dissimulada. ¿Per qué? ¿Qué 't creus ballarhi tu, sach de palla prima?

GER. A Joanet. Vaja, prou; que no deus esser cridat aquí per bestreure en lo que no 't pertoca, y cuydat de lo teu.

CIS. (¡Noy, quin pebrot!)

JAU. A Cisco. Se 'l mereix; qu' á mi també 'm diu burro devegadas, aixó es.

CIN. Ab molta calma y colocantse al centro del grupo. Donchs á mi 'm sembla que 'l xicot te una mica de rahó. Per Joanet. El Tomás, estimántsela de debó à la Carme, 'n podría tenir gelosia.

JOA. Aixó es lo que penso, es com aquells burinots que brunsinan darrera dels vidres, que á més d' amohinarte, fins te fan fástich.

CIN. (Girém la garba.) Sembla que li tingueu manía á n' en Joanet. ¿Qué us penseu qu' ell es com vosaltres, que 'l que més y 'l que menos ja te la seva balladora? Y, plá be que li escauria alguna que potsé li agrada de debó; ¿eh, xicot? Alsa, alsa; á la barriscada com tots, que 'l Geroni ja ho vol.

GER. No dantli importancia. Per mi si que. .

JOA. Donchs t' equivocas: no m' agrada 'l ballar.

JAU. Ab aixó fa bé; no 'n sab gens, y també te 'ls peus grossos.

CIN. A Jaume. Tú, calla: que de lo qu' ell vulga fer, á n' á tú res se te 'n dona.

Carme de dintre.

CAR. ¡Jo soch la primera!

Veus dintre de las minyonas que acompanyan á Carme.

TOTS ¡La Carmeta! ¡La Carmeta!

CIN. (¡Ja es aquí!)

TOTS Aquí la tením! Veyent apareixer á Carme per la rampa.

ESCENA IV

Dits y CARME *ab duas ó tres minyonas*

GER. ¡Ayre, noya! Ja 'm creya que no arribavas de 'n tot avuy!

Cinto s' aparta del grupo. Joanet se 'n va á seure á un extrém.

CAR. Perdoneume: la Primeta, y las noyas del Sigalá m' han entretingut, que son més cansoneras...

MIC A las minyonas que s' han quedat á dalt fent grupo ab las demés de la escena. ¿Ho sentiu? Que sou cansoneras.

CIN. Acostantse á Carme. A fé que tots sentíam prou el no veuret per aquí.

CAR. Ab ingenuitat. ¿Ay, tú, Cinto?

CIN. Si, dona; també he pujat per veure la festa, y á n' á tú... que feya temps que no 't veya.

CAR. Estranyada. ¿Temps? ¡Ay, ay! avants d' ahir.

CIN. ¡Veyas! Tens rahó; y á mi 'm semblava que quí sab quant feya.

JAU. Que haurá reparat ab Carme y Cinto, s' acosta á Geroni que formará grupo ab els joves y li diu. ¡Ja li diu cosas Geroni; ja li diu cosas! Veureu com la vostra filla se l' escoltará, y á nosaltres nos deixará... això es!

GER. Calla, calla, tabalot; que sempre has de moure la brossa.

JAU. ¡Si, la brossa! Escolta, Micaló. Anant al grupo de Micaló. El Cinto diu cosas á la Carme.

CAR. Deixant la conversa de Cinto y acostantse á son pare. ¿Y ab los ramets per la Verge, pare, que ja hi heu pensat?

GER. Ben just y depressa, en Joanet ho ha arreglat tot, que 't dich que fa goig!.

CIN. Per Carme. (¡Qu' es hermosa!)

CAR. Acostantse á ell. ¿En Joanet?

JOA. Si, dona, jo. ¿Qué 't pensas que no ho he sabut fer? Ves á véureho; y ja m' ho sabrás dir.

CAR. ¿Es á dir qu' está bonich? Això 'm proba que pensavas en lo molt que m' agrada.

JOA. Mira si hi pensava, que be puch dir que cada clavell el posava anomenante ¡De la Carme, deya, quan era roig!.. De... ma germana .. quan era blanch! Y, mira tu si n' estava de content fent aquella feyna, que de la mateixa alegría,

alguns... fins he gosat á besarlos; jo prou que 'm penso que quan ho vegis n' estarás contenta; y mira, quan s' han acabat els que tenía á la cistelleta, he anat á cercarne d' altres perque volía fer una cosa.

CAR ¿Quína?

JOA. Una cosa que te 'n riurás; el cor prou me deya, fésla... Pero ¡batua! m' he quedat ab las ganas.

CAR. ¿Y qu' era?

JOA. Que ab totas las flors, volía dibuixar el teu nom... y com que no sé de lletra...

CAR. ¡Já! já! ¡Pobre Joanet! ¡Y qué m' estimas!

JOA. Ab arranch de passió dissimulada. ¡Molt!

CAR. Després entrarém á véureho, y m' acompanyarás que vull dirte una cosa.

JOA. May estich més content que quan vols manarme de que fassi lo que vullguis.
Mirántsela embadalit.

CAR. Això no vuy que m' ho digas, que ja sabs que jo no 't mano com si fossis un estrany.

JOA. ¡Si jo ja n' estich content!

CAR. No t' ho creuré pas lo que dius, perque fa algun temps que com més carinyós te parlo, més trist te miro, y fins alguna vegada giras la cara per no mirarme

JOA. Rápit y com sentint dins del cor lo dolor de la paraula. ¿Per no mirarte?

CAR. Ab somrís de carinyo. Oy, que dich veritat?

JOA. Després de una pauseta, sense deixarla de mirar y ab menos veu. ¡Per no mirarte!

CAR. Pero ja comenso á sapiguer lo qu' es!

JOA. Fent transició y dissimulant. ¡Sí... tot plá! ¡Com que no sabs rés!

CAR. ¿M' ho dirás si t' ho endevino?

JOA. Somrihent forsadament. ¡Oy dá! Encare 'm farás riure!

CAR. ¡Te faré riure... pero estás trist!

JOA. Oy, que no

CAR. ¿De cert?

JOA. Tu mateixa y donchs.

CAR. Ab reny carinyós y separantse d' ell. ¡Ah, dolent!

JOA. Dant un suspir y com clavantse la ma al cor. (¡No ho diré may!)

MIC. Qu' haurá com tots los demés joves, fet grupo á la dreta del fondo, y com disputant ab en Jaume. ¡Donchs no será, no y no!

GER. Que haurá estat parlant ab en Cinto á un altre extrém y adonantse de la disputa. ¿Y ara? ¿Qué rediable us passa xicots?

CIS. ¡Ves al dimoni!

MIC. ¡Deixeulo estar!

GER. *Acostantse al grupo y dant un crit.* ¿Voleu dirme 'l qué teniu?

CAR. *Ab interés.* ¿Qué passa?

MIC. Veureu lo qu' es: qu' aquest mala bestia..... *Per Jaumet.* está empenyat en ballar ab la vostra filla, y qu' ell es massa ruch perque 'ns guanyi per ma, y no li volém permetre... vetho aquí.

CAR. *Ab tó alegre.* ¿Y era per xó la cridoria?

MIC. ¡Per xó, Carmeta, per xó!

JOA. (¡Tots la volen!)

GER. Y, homes. no n' hi ha pas per tant!

CAR. Te rahó 'l pare, no n' hi ha per tant.

GER. Aquí tots sou iguals, y no es cas de preferirne al un mes que al altre; ab aixó, cada ballador, que 's trihi la seva, que la noya no hi fará falla.

MIC. Aixís m' agrada, Geroni.

JAU. *Que haurá escoltat ab el cap baix y las mans á la butxaca.* Bueno, donchs; si aixís ha de ser... ja no me 'n buscaré cap fins que la Carmeta vingui á buscarme, ¿eh. Carmeta?

CAR. *Com seguintli la beta* Y si, home, ¿per xó t' apuras?

JAU. Es que com ja altras vegadas m' has dat carbassa, si ara me 'n tornas á dar, ja no sabré pas que ferne!

GER. *A Jaumet.* ¿Y que no sou prou familia á casa teva?

TOTS ¡Ja! ja! ja!

JAU. *Als que se 'n riuhen.* ¡Tot vos fa gracia!

CIN. Y, vaja, per acabar rahons y per no ser menos... també jo li demano per ballarhi. ¿Qué hi diheu, Geroni? ¿Qué 'm respons, Carmeta?

JAU. *Als demés companys que donan mostras de mal humor.* (Ja m' ho pensava.)

MIC. (¡El señorito!)

CIN. *A Geroni.* ¿Que no 'm contesteu?

GER. En aixó no m' hi embolico; ella t' ha de dir si ó no.

CIN. Aixís no crech pas qu' ella 'm desayri; ¿veritat, pubilla?

CAR. *Qu' haurá permanescut ab el cap baix desde la demanda del Cinto.* Ni 't desayro, ni t' ho prometo; y si per ballar una estona tinch de cumplir com pertoca, crech que avants que tu .. n' hi ha d' altres; ja veus, ara mateix se disputan per qui ha de ser el primer, y 'l primer... com sabs, no es aquí encare. *Petita pausa.*

CIN. Jo esperava, que 'm darías aquest goig.

CAR D' altres te 'l poden donar, sense menos compromís.

CIN. ¡Cert! (¡Deu de Deu!)

JAU. *Al seu grupo.* (Me sembla que en cuestió de carbassas, podrém fer companyía.)

MIC. (La Carme may se l' ha mirat ab bons ulls al Cinto.)

CIS (Per mi que li ha dit que no.)

CIN. *Que repara ab l' enrahonament dels joves y encarantshi ab orgull.* ¡Qué brunsineu, ases! ¿Qué us creyeu que ha de ser per vosaltres la preferta? Que us mirin á tots y ja ho veurán quin ha de ser el primer!

MIC. *Ab guassa.* ¡Uy! ¡fugiu!

JOA. *Fentse 'l cremat y encarantshi.* Y si tu en tens més, te 'ls guardas, que no perque 't pensis ser més maco, 'ns has d' apurrinar, ¿m' entens? que cada hu te son passament, y 'l diumenge fumém puro, y fins si convé, aném al tiro de coloms; y sápigas y entengas que no necessitém á ningú, que 'l que mes y 'l que menos, se sab guardar una pesseta per convidar als forasters, y si no la teném es.. perque... no la teném; que... si volguessim tenirla .. *No sabent qué dir.* tots la tindríam, que no foras pas tu qui 'ns la deixés... y... vet ho-aquí... axó es!

Varis fadrins aproban ab lo qu' ha dit Joanet.

CIN. *Després d' una pauseta y ab ironia.* ¡Ja! ja! Sino qu' ets un ximple, me 'n ressentiría d' aquest gran discurs! Ja! ja! Cap de rostoll!... Tú, per mi, com tots los que t' acompanyan, no serviu ni per descalsarme un peu.

JAU. *Rápit y creixent la cridoria.* L' hermós!

MIC. Lo sabi!

CIS. Lo millonari!

CIN. Ja está dit! Y si m' hi penso gayre...

Clohent los punys y disposat á barallarse.

MIC Y JAU. *Disposats á defensarse.* ¿Qué farás?

GER. *Interposantse.* Bo; ¿y ara, Cinto?

CAR. *Algo espantada.* ¡Ay, Deu meu!

JOA. *Ab algo de sorna y apart á Carmeta.* (¡No tingas por!)

CIN. *Com detenintse á la mirada de Geroni, y després de una pauseta.* Si, teniu rahó; no son ells qui... perque m' hi embruti las mans.

GER. *Ab severitat y dant una mirada als fadrins, que fan moviment de tirárseli á sobre.* Apoch, apoch; axó es mal dit. y massa que te 'n vas del bech, dihent aqueixas

paraulas. Aquí son tots vinguts per divertirse, y no perque 't pensis ser mes, tens que despreciarlos, qu' el que més y 'l que menos de tots ells, sab trevallar la terra, y ab suor del seu front, regarla. No vulguis, donchs, que 't digan lo que potsé de tu pensan... y acabemho tot aixó.

CIN. ¿De mi. . qué poden pensar?

GER. Esquivant la cuestiò. Ja veurás, deixemho corre. ¡Ayre, xicots! Als fadrins. ¿Per qué no aneu fins á la fonteta á refrescarhi 'l ganyó?

TOTS ¡Sí, sí!

MAN. ¡Ben pensat! Disposantse ab las altras xicotas á marxar.

JAU. Y ben depressa que hi anirém.

MAN. ¿Y tu, Joanet?

JAU. Rápit. No, ab ell no; que no sab enrahonar y te bromas pesadas. ¿Veritat, Geroni?

GER. A Jaume y de mal humor ¡Ves, Ves!

JOA. Clohent los punys de rabia. ¡Malvinatje!

CAR. Ab reprensió carinyosa. ¡Joanet!

CIS. ¿Y per qué no ha de venir?

MIC. (Que no ho sabs que ab nosaltres may li volém?)

JAU. (¡Y está clar... anemhi tots sols!)

ALGUNS Van desapareixent. ¡Aném, aném!

MAN. Que s' haurá quedat de las últimas, ab altras xicotas y mirant á Joanet ¡Me fa lléstima! Desapareixen tots. Joanet se 'ls mira entre adolorit y ab enveja. Carmeta, que endevina la lluyta d' aquest, s' hi acosta, y agafantlo per una ma y ab tó molt carinyós diu:

CAR. ¿Que 't sab greu no anar ab ells?

JOA. ¡No m' hi volen! ¡Sempre 'm deixan! ¡M' aborreixen?

CAR Pero jo no, y sabs que t' estimo.

JOA. Rápit y contenintse de repent. ¡Tú! ¡Sí, sí! ¡Tu no m' enganyas! ¡Sempre m' ho dius! Mirántsela fixament. Si tingués mare... com t' estimaría també!

Se 'n entra á la casa.

ESCENA V

CARME, GERONI, CINTO

CIN. Qu' haurá permanescut á la dreta del fondo, com mirant a's que son d'ntre. Lo que penso: tots son uns; més ximple jo .) Baixant al prosceni y veyent la serietat de Geroni y Carme. ¿Y be, donchs, Geroni, que us hi enenfadeu?

GER. Enfadarme, jo? no gens.

CIN Y tu tampoch, ¿eh, Carmeta?

CAR ¿Que 't diré? 'M sab greu que donguis á com-

pendre tan mala voluntat al jovent de la vila, quan en altre temps tots t' han estimat, y han sigut els companys teus.

CIN. Tot lo que vullgas: pero jo vaig preferir lo deixar els quatre terrossos que 'ls voltejan, per anarmen á ciutat, y allí poder apendre lo qu' ells no sabrán may.

CAR. Ab algo d' intenció Si ells haguessin tingut medis... y .. 'l teu modo de pensar... ¿quí sab?

CIN. Lo meu pensar, ambicionava molt... Carme!

CAR. Molt deuría ser, quan aquesta ambició que dius, fins potsé 't va privar de venir á veure á la teva pobre mare que 's va morir cridante sempre, y sense que tu li fessis lo darrer petó.

Petita pausa.

CIN. ¿A qué ve recordarme .. aquesta pena?

GER. Molt be qu' ha fet y á mi que m' agrada. Cap fill n' ha de tenir pena en recordar á la seva mare. ¿Tant te valía la feyna que tenías á ciutat, que no vas poder venir? ¡Prou y be que te 'n va escriure, la pobreta, de cartas! Be te 'n varen donar de recados de que 's moría: pero si, si! Los quatre terrossos, com has dit, te deurían fer por de que 't fessin malbé 'ls peus... y així plá que si gens vas pensar en ella, fou per pensar massa en tú. ¡Pobre mare! A no ser pe 'l cuydado dels estranys, hauría mort pitjor qu' un gos. Perque ho sápigas, jo també vaig assistirla en aquells últims moments, que per *algo* 'ns coneixíam de petits Ja no podía enrahonar, y 'ls ulls los tenía entelats.. quan fent esforsos ab los brassos per sobre 'ls llensols, buscava... buscava quí sab... ¡potsé al seu fill! ¡De segur, qu' aquella ánima malalta, al no trovar el consol del calor de la má que buscava, va volguer morirse! Va tancar els ulls per sempre á las miserias d' aqueix mon, deixant caurer la mort sobre sas parpellas, sas dugas darreras llágrimas. Pauseta. Axís va morir la que á cada moment, besante, 't dava la seva vida! La que de dia y de nit, vetllava 'l teu son al peu del bressol, y que per millor adormirte, 't cantava cansonetas d' amor.. d' aquell amor que senten las mares pe 'ls seus fills, y que ni á dalt del cel s' acaba! Tothom, mirantla, plorava al pensar en sa soletat! Tu, no hi erats... y tots també pensavam ab tu... Y,

mira, fins semblava que me 'n alegrava, quan per la vila sentía dir á algú qu' erats un mal home... y que tenías mal cor... y si en aquells moments en que pensava ab lo teu modo de ser, t' hagués tingut á la vora, m' hauría sentit ab torsas per trepitjarte 'l cap, com se trepitja el de una bestia de baba verinosa... que 'l fill qu' aixís se comporta, es un pillo .. es un dolent!

Pausa.

CIN. ¡Vaja .. está vist! Se veu que us heu proposat entre tots darme un mal rato. ¡Vos no sabeu lo perque vaig anarmen!... Mirant á Carme, aquesta abaixa 'ls ulls. y per xó parleu aixís. Perdoneume, donchs, que us diga qu' avuy penso divertirme.

CAR. (¡Te mal cor!)

CIN. No hi pensém mes, y torném á lo que deya. ¿Puch esperar que ballarás ab mí?

CAR. No Sech.

CIN. ¿Que no, has dit?

CAR. No.

GER (Aixó ja dura massa.)

CIN. Ab ironia. ¡Si, vamos: me desprecias á mí, per no quedar malament ab aquets altres! Malehit siga!..

CAR. ¡Calla!

GER. No malehim, Cinto, no malehim, qu' aquí, tots senítm igual.

CIN. (¡Contenintse!) Dispenseume, m' enlayrava ..

CAR. ¿Ne tindré la culpa, si no puch compláuret?

CIN. Y ballarás ab altres ..

GER. O ab cap, si jo li mano.

CIN. *Nada*: dispenseume, repeteixo: tinch aquest génit... M' arribo fins al roure .. tornaré á la festa. . si m' hi voleu. Sarcástich.

GER. ¿Per qué ho dius aixó?

CIN. ¡Qué us diré!.. Com que sembla que se 'm mira de qua d' ull...

CAR. Dissimulant. Manías tevas.

CIN. Tu ho dius. Adeu siáu!

Se 'n va per la esquerra del foro, molt apoch apoch.

GER. Despedintlo. Adiós, xicot!

ESCENA VI

Dits, menos CINTO *aviat* TOMÁS

CAR. ¡Ay, pare, no sé perque; pero 'l Cinto 'm sembla que guarda malas intencións.

GER. No ho pensis.

CAR. En Joanet, li te rabia.

GER. En Joanet es com aquells gossos gelosos, que 's tiran á sobre de tot aquell que parla ab son amo.

CAR. ¡Pobret!

GER. Per cert qu' aixó no m' agrada, perque 's fa aburrir, y entre poch y massa, vindrían las cuestións, y no per ell tením de fer malas caras.

Tomás, apareixent al foro per la rampa y sentint las últimas paraulas.

TOM. ¿Malas caras, aquí?

GER. ¡Hola, xicot!

CAR. ¡Ay!.. ¿Tu?.. Mira, ni t' havía vist!

TOM. Dantli la má. Deu vos guart, Geroni. Deu te guart, Carmeta.

GER. ¿Donchs, m' has sentit?

TOM. Lo últim qu' heu dit. ¿Qu' esteu de mal humor?

CAR. ¡No, tonto!

GER. Ab ingénua alegría. Res d' aixó; parlavam de cosas ¿sabs?.. De 'n Joanet; que 'm fa pena véurel tant plegat y sorrut que ab ningú vol anar ni fer broma, y 'ls que l' estiman que son els menos, apenas li dirigeixen la paraula. Aixó es ferse malas amistats, y no vull que succeheixi.

TOM. D' aixó no n' heu de fer cas. En Joanet, no es dolent. Lo que penso... y potsé siga lo que vaig á dirvos, que vos ja sabéu del modo que fou recullit á casa vostra. Plé de fret al cor; sense 'l més petit calor d' un sentiment que li fes pensar en una familia que no ha conegut may; vivint y rodant pe 'l món ab la caritat dels menos, ab la compassió dels més... ¿qué te d' estrany qu' al trucar á casa vostra y trovar el consol que no coneixía, s' hagi tornat egoista dels alhagos de quants vos volen y rodejan. Si per ell; per ell tot sol deu voler lo que li haveu dat vosaltres; lo que no li ha donat sa mare!

CAR. Sí, Tomás, aixó es!

GER. Será lo que dius, pero ..

TOM. No 'n dubtéu, Geroni; el carinyo quan es del cor, es egoista: tothom el sent, molts el disputan; tothom el busca.

CAR. Y prou que 'l pare se 'n recorda de quan .. ¡pobret!.. va venir aquí á casa.

GER. Enternit del recort. No me 'n parli : no se 'n anirá may de la memoria. Feya un vent de deu mil diables y anava á se vespre, quan 'l vaig veure á la porta. Tot d' una, va semblarme un mort per la cara que feya Apenas podía enrahonar,

y lo primer que va demanarme. casi per senyas, fou un bossinet de pá... Vaig donarli ben corrents y depressa; y si no es per aquesta que 'l va aguantar, ans de menjarlo, 'ns hauría caygut defallit al brancal. Pots contar si després d' havernos esplicat las miserias de la seva vida, si 'l reculliria ab l' afany d' ampararlo. D' ensá que 't dich, sempre més, á aquesta, li ha dit germana; y com qu' es agrahidot, ja sabs que també l' estimo.

TOM. ¡Teniu un gran cor!

GER. Ni més ni menos que 'ls altres; sinó que 'l meu sab gobernarme... y jo no sé gobernar á n' ell. Y ara, 't dich, que com que 'l jovent no trigará gayre á ser aquí, me 'n entro á dintre un moment, per tenirho preparat tot. ¿Qu' entreu vosaltres?

CAR. També vením.

GER. Donchs allí us espero. *Se 'n entra à la casa.*

ESCENA VII

CARMETA *y* TOMÁS

TOM *Al veure desaparexer á Geroni.* ¡Vida meva!

CAR. *Ab amor.* ¡Tomás!

TOM. Que llarch que trobo 'l camí, sempre que 'ls meus ulls te buscan!

CAR. *Ab tó d' enfadada.* ¡M' enganyas!

TOM. ¿Que t' enganyo?

CAR. Això 't dich; y sápigas qu' estich enfadada.

TOM. ¿Enfada ab mí?

CAR. Sí. senyor, y molt. *Sempre ab reny carinyós.*

TOM. ¡Esplícat!

CAR. ¿Te sembla poch haver baixat á la vila en companyía del pare per anar á *Ofici*, y no sér capás d' endevinar que jo podía serhi?

TOM *Somrient.* Hi era per xó...

CAR. Poca cosa, ¿veritat? Y per més consol, torná á empendre 'l caminet de casa sense cullir una flor en tot lo camí, que sinó per mas amigas, hauría plorat y tot, que al arribar aquí dalt, he vist ab més pena, que tots els fadrins ja hi eran, menos tú, qu' ets un dolent

TOM. Ja te 'n demano perdó. . y per un' altra vegada...

CAR. No 't creuré pás: y mira, no 'm digas cosas, que no vull estar alegre, ni que 'm vegis riure.

TOM. Donchs jo te 'n vull dir moltas, y comensar per benehir la hora en que això ha passat, perque

sento dintre del cor l' alegría que tas paraulas me donan, pensant lo molt que m' estimas.

CAR. Aixó ara ho dius, perque no estiga séria...

TOM. Y com no dirtho, y repetirho cent mil vegadas, si pensar y sentir lo contrari al amor que 't porto... fora morirme! ¡Cóm, donchs, no viure per tú! ¡Cóm no estimarte! *Pausa.*

CAR. *Ab arrobament.* Que m' agrada .. que m' agrada que 'm digas aquelxas paraulas! Jo voldría moltas cosas saberlas dir tant bonich com tu, pero... no 'n sé, y pateixo perque penso... lo que deus creure de mí.

TOM. ¡Carmeta!

CAR. Sí, Tomás; per forsa tens d' estimarme... com soch.

TOM. Pero...

CAR. Cada vegada que penso en que has posat lo teu carinyo en una menestrala; en una quasi mitj pagesa com soch jo, m' entristeixo.

TOM. Y á qué vé?..

CAR. Tu ets un senyoret... ¿y jo, quí soch? Ja ho veus; no vesteixo sedas... no soch eleganta, y per xó 'l teu pare irát, no vol admetre que tu pugas estimarme.

TOM. Llensa de tú aquesta pena: altras vegadas t' he dit que rés me fan las moltas riquesas que 'l meu pare puga cedirme, á cambi del teu amor: ni las necessito, ni las vull, mentres com ara puga sempre considerarme que es meu lo teu cor.

CAR. ¿Tant m' estimas?

TOM. Fora 'l més gran dolor per mí, de que 'n dubtessis.

CAR. ¡Si una desgracia 'm separés de tú, no ho sé pas lo que faría!

TOM. Pero...

CAR. T' ho juro, Tomás; si per un' altra dona 'm deixavas, si m' aburrias, jo 'm mataría.

TOM. Carmeta!..

CAR. Me mataría, sí. ¿Creus que no tindría valor? Més que no pas per sufrir el teu abandono. *Mostrantli la creuheta que porta al coll.* Mira: ¿veus? Sens descuydarmen ni un día y per pensar més en tú, porto sempre penjadeta al coll, la creuheta que vares darme. *Besant la creuheta.* Donchs, per ella, per la meva estimació, torno á jurartho; sens tú... no voldría viure!..

TOM Y jo, que no més penso en estimarte sempre, t prego que no 'm digas més això, y aném á dintre, que 'ns esperan.

CAR Sí, tens rahó, aném á dintre. Veurém la Mare de Deu... qu' estará hermosa.

TOM. Anemhi

CAR. Tu. no li pregas com jo. Cada vespre, al ficarme al llit, y fins quan me llevo, no deixo de resarli sempre, y demanarli una cosa. *Molt jugat.*

TOM. ¿Quína?

CAR. No te la vull dir... te 'n riurías

TOM ¡Com que ja m' ho penso!

CAR. *Remedantlo carinyosa.* ¡Com que ja m' ho penso! ¡L' orgullós! ¿Pots pensar que siga alguna cosa per tu?

TOMt Sí

CAR. ¿Per qué?

TOM. Per que també jo li demano sempre que no m' olvidis.

CAR ¿Y .. jo li demano això?

TOM. M' equivoco?

CAR. Donchs... *No gosantho á dir.*

TOM. Digas.

CAR Pregúntaho á la Verge.,. y escóltam después el cor!

Se dirigeixen á la casa, agafats de la má. dihentse baixet protestas d' amor, com per exemple: «M' estimas.» «T' adoro», etcétera, etcétera.

ESCENA VIII

CINTO *sortint per la dreta del foro,* VICENTÓ *y* ROSA *per la rampa del centro*

CIN. Be ha durat prou. Quan m' han fet patir, no mes que ab aquesta estona. . ¡Malviatje la meva sort! Com més me 'n aparto d' aquesta dona, més desitj ne tinch! Que ditxós ha d' esser aquest home! Qué no faría jo per tenir la seva ditxa!

Se queda en un cantó pensatiu,.

ESCENA IX

CINTO, ROSA *y* VICENTÓ

ROSA *A Vicentó.* Ja cansa, ja, aquesta pujada.

VIC. Pero un cop ets á dalt, ja hi has arrivat

ROSA Tens rahó.

CIN. *Desde 'l seu lloch.* ¿Y això? ¿Que t' hi has cansat?

VIC. Adonantse d' ell. ¿També ets aquí?
ROSA Hola, Cinto.
VIC. A la Rosa. Ara pots seure.
ROSA Anant á seure. Y ben depressa.
VIC. Ab donas no 's pot anar en lloch. Sempre 's cansan, y quan no 's cansan, sempre 't demanan que las ajudis. Plá bé que faig en no voler casarme, ¿clar, xicot?
CIN. Clár, per vos que penseu aixís; pero si ho reflexioneu, trobaréu que en certs moments de la vida, la dona 'ns fá falta.
VIC. Aixó mateix; tú ho acabas de dir: la dona 'ns fá *falta:* y jo, avants que 'm *falti*, prefereixo que 'm sobri.
ROSA ¡Tabalot!
VIC. Ab tó de broma. Per portar la carga, ja 'm trobo bé jo tot sol: y si no pénsaho per tú mateixa, que trobante fadrina com ara, seus allá 'hont vols, sense que ningú 't digui rés.
ROSA Apoch. apoch; en aixó no penseu bé; jo tinch qui 'm mana.
VIC. ¿Manarte?
ROSA ¿Y la meva mare?
VIC. En quant á aixó, res hi ha que dir. Tothom ho diu: la Rosa, es una bona filla.
CIN. Molts cops ho he sentit; y se 'n parla de t.u.. vull dir jo, que t' aprecian
VIC. Home.. tant se valdría; potsé no sabém tots en quín jardí va naixer aquesta flor?
CIN. En aixó te rahó.
ROSA ¡Encare 'm faréu riure!
VIC. ¡Y jo hi ploraría! Soroll dintre. ¡Hola! Per allá sembla que fan broma. M' hi acosto; veurém qui paga la coca
CIN. Be n' hi ha prous!
VIC Aixó 'l que busco.
ROSA ¡Sempre d' humor!
VIC. ¡Y tan pobre! Adiós, Rosa! Adeu, Cinto; fins á després. Se 'n va per la dreta.
CIN. ¡A la vista!

ESCENA X

ROSA *y* CINTO

CIN. Es dir que tu també...
ROSA Ja ho veus. . Com no dant importancia.
CIN. Pel camí hi pensava. La Rosa, 'm deya, també deurá pujar per divertirse.

ROSA ¿Qué volías que fés?

CIN. Naturalment; aquestas diversións per vosaltres tenen molts atractius.

ROSA ¿Y per tu no?

CIN. ¡Fuig, dona, fuig!

ROSA Dónchs á fé que ans d' anarten á Barcelona hi prenías part ab forsa alegría.

CIN. Sí; pero un cop vist alló ..

ROSA ¡Ja! ¡Ni comparansa!

CIN. Alló es el cel!

ROSA ¿Y aquí l' infern?

CIN. Tu ho has dit: l' infern, ahont sempre 'm cremava...

ROSA Donchs si que vás fugirne á temps. Y, cremanthi tant... ¿t' has decidit á tornarhi?

CIN. *Veyentse atrapat.* Es que .. ¿veus? Ja 't contestaría á aixó, pero...

ROSA Pero no gosas.

CIN. ¡Qué no goso!.. *Mirántsela de fit á fit.* Escolta, y ho sabrás.

ROSA Digas.

CIN. Tú y jo 'ns coneixém molt, y de ben petits.

ROSA Oy tal.

CIN. Aixó mateix Donchs, sí, vull dirte... que sense que 'ns ho diguém, tu y jo juguém á una mateixa carta, y ab apostas iguals.

ROSA *Arronsantse d' espatllas.* No t' entench.

CIN. *Agafantla per una má y ab veu baixa.* ¿No m' entens? ¿A qué has vingut aquí, contesta?

ROSA ¿Que .. á qué hi vingut?

CIN. Ta mare ja es molt vella; tú á casa hi gobernas, y no impedintho ningú, atreta com l' acer per l' imán, has seguit el camí dels altres, perque sabs que aquí hi has de trobar un home!

ROSA *Veyentse quasi dominada.* Cinto!..

CIN. Aquest home, 's diu Tomás...

ROSA *Temerosa de que 'l sentin.* Calla!

CIN. *Continuant el domini.* ¿Dich mentida, Rosa? ¡Si no pots enganyarme! ¡Si sols parlanten, 't sento tremolar!

ROSA Cinto.....

CIN. ¡Pobre Rosa! ¡Tú com jo, no sabs viure, y enroscada al cos la serp de la gelosía, 'ns ha clavat lo fiblor! *Rosa, se 'l mira no comprenéntlo.* ¡Si! Jo al igual que tu, soch un desgraciat, que visch boig per aquesta dona que no ha volgut may ni mirarme! Per ella vaig anarmen de la vila: per

véurela torno á ser aquí, y..... com més m' hi acosto, més sento que la gelosía 'm rosega l' ánima!

ROSA Compadintlo. ¡Pobre!

CIN. Sí. Pots compadirme, que á fe de neu soch ben digne de llástima! Pauseta. ¡Ja sé que molts de la vila, no 'm poden veure, y 'm critiquejan per tot arreu ahont s' assentan...—Poch m' importa! Per aquesta dona, que no 'm puch treure del pensament en cap hora del día y de la nit, se pot dir que ho he perdut tot!... Per distreurem de la enveja que tinch al Tomás, y tancar els ulls á las caricias que pugan ferse, que jo mateix me forjo en mitj de la meva rab a, y que veig per tot arreu... m' he llensat al vici del joch, ahont veyent desapareixer una per una las monedas que feyan, que, possehintlas me tinguessin per rich, sonrient... . y clavantme las unglas al pit al veure com me las guanyan, me diga baixet y malehint ma estrella... «¡Per ella m' arruino! ..» Per ella tal volta demá m' hagin de mirar com al més pobre de la vila!

ROSA Com en súplica. No ho fassis!

CIN. Que no ho fassi, dius, quan per aquesta desdenyosa, Carme, he seguit somiant sempre en un mon de felicitats, que s' han tornat en odis y torments que no deixan viure? ¿Potsé estimantel com te l' estimavas al Tomás, avuy ja 'l teu cor sent diferent del que sentía? Be prou qu' encara 'l deus plorar el seu desengany! .. Ja no 't recordas que 't va deixar per ella?—Y deya per tot arreu que t' estimava; tots ho sabiam..... y éll, miserable! . je!... je!... pobre Rosa! De que no n' estás gelosa, ni jurantmho agenollada, no 't creuré pás! Pausa, en la que Rosa, després de mirarsel, contesta ab tó decidit

ROSA Sí, Cinto! Comprench els celos com tu mateix: ¿per qué no dirho? Estimo al Tomás ab deliri, com tu estimas á la Carme. Ma vida; tota ma riquesa daria perque fos meu áquest home . y, en cambi, ja ho veus; per rés... aquesta Carme me 'l roba!

CIN. Ab celos. Y cóm s' estiman!

ROSA Lo mateix. Oh!...

CIN. Mirant á la casa y ab sonrís d' ira. Allí son!... Potsé dantse las mans.... y jurantse amor.

ROSA Tapantse la cara ab las duas mans. No ho digas!

CIN. ¡Malehida sort! Pausa. Escolta, Rosa! tu y jo som dos germans de la mateixa desgracia. ¿Vols que 'l Tomás y la Carme, no estimantse més, deixin de martirizarnos?

ROSA No comprenentlo. ¿Qué dius?

CIN. Contesta. ¿Vols que lo que hi dit se realisi?

ROSA ¿Y cóm?

CIN. ¿Cóm? No ho sé..... d' una manera ó altre que l' infern m' ajudará á pensar. No t' espantis; tu sempre has sigut valenta: y ab tu ho portarém á cap.

ROSA ¿Ab mi?

CIN. La gent s' acosta; no 'm convé quedarme.

Se sent la veu dels fadrins que venen de la font.

ROSA ¿Te 'n vas?

CIN A pensar, Rosa... á pensar en lo que 'ns ha de fer lograr la nostra felicitat. Demá á la tarde t' espero á la font del Roure. Busca un medi per venirhi, y que ningú se 'n estranyi; això es fácil de lograr. Júram que no tornarás enrera y m' ajudarás en tot.

ROSA Es que...

CIN. Valor, Rosa!

ROSA T' ho juro.

CIN. Ab satisfacció y estrenyentli la má. ¡Aixís! ¡No ho olvidis! El Tomás..... per tu! Pera mi..... la Carme Adeu. Se 'n va precipitadament per la rampa.

ESCENA ÚLTIMA

ROSA, CARME MANELA, TOMÁS, GERONI, JOANET, VICENTÓ, JAUME, MICALÓ *y* FADRINS *que surten á son temps.*

ROSA No sé qué pensar; lo seu tó decidit fins me fá por. Ho he jurat y tremolo... «El Tomás será per tú...» m' ha dit ¿Quí sab? Esperém!

FAD. Dins. La Petita! La Petita!

JAU. Sortint ab tots. No cal que crideu, perque no vindrá.

MAN. ¡Mira, la Rosa també!

VARIOS ¡Hola. Rosa!

Vicentó surt per la dreta, ab un ó dos que l' acompanyan.

MIC. Que estará mirant ab altres per lo camí de la rampa.

¡Ara pujan! Ara pujan!

VIC. Content. ¿Quí son?

UNA Los músicns!

JAU. Sí? Geroni! Ja son aquí 'ls músichs.

Anant á la casa.

JOA. *Surtint de la casa ab un banch.* Ara venia ab el banch.

MAN. El pobre Joanet, sempre fen feyna pe 'ls altres.

JOA. Poch se m' en dona. *Anant á colocar el banch al peu del arbre del centro.* Sa com llá, si jo no ho fés, no conto pás que cap dels de la colla m' ajudessin.

MAN. ¿Que ja tens balladora?

JOA. Massa que 'n sobran. *Entra á la casa.*

UN *Veyentlos apareixer* ¡Viva 'ls músichs!

VIC. Aquets si, que bufant s' inflan!

MIC. ¡Per lo que cobran! *Dos ó tres noys se dirigeixen al carro disputanse per pujarhi l' un primer que l' altre.*

NOYS *Cridant.* Jo hi vull pujar! Jo! Jo!

JAU. *A un músich.* Hola, resquicias! *Adonantse dels noys.* ¡Ep, quitxalla! Fora del carro, que us podeu fer mal.

NOYS *Pujanthi.* No, no 'ns farém mal.

CAR. *Surtint ab en Joanet, que porta cadiras.* Pero, home; jo t' ajudaré.

JOA. No 'm fa cap falta. Aquestas *A Carme y Tomás.* duas per vosaltres; y aquí, que us vegi tothom. *Assentantse al peu de la porta.* Y aquesta per vos. *A Geroni.*

GER No vull pas seure encare.

VARIOS *Cridantlo.* Geroni!

GER. *Anant cap á ells.* Alsa, alsa, minyons, que això 's comensi

ROSA *Deixantse veure de Tomás y Carme.* Be 's triga prou!

CAR. *Ab tó festíu.* Ay, ay! ¿Erats aquí?

ROSA ¡Alsa, filla! ¿Que potsé esperavau que toquessin la marxa real, per qué sortissis?

CAR. ¿Per qué no entravas? Seu, aqui, al costat.

ROSA Deu te guart, Tomás.

TOM. Bonas tardes, Rosa.

VIC. *Dántse un cop al cap.* Batua 'l mon, que distret. *Cridantlo.* Tomás! Si 'm pots escoltar un minut t' haig de dar un recado.

TOM. ¿A mí?

ROSA ¡Deu estar de broma!

VIC. No, que va de serio.

TOM. *Anant á Vicentó.* Veyám!

VIC. Sapiguent ton pare, que havias pujat, m' ha entregat aquesta *Dantli.* carta. perque te la dés, recomenantme en gran manera que sens remissió, hi baixesses desseguida.

TOM. ¿Sí?

VIC. Com t' ho dich: jo ja he complert; lo demés es del teu compte.

CAR. ¿Qué será?

ROSA A Carme. Algún assumpto d' un amich: no t' hi amohinis.

GER. Als fadrins. No vull que hi hagi disgustos; y que vagi tot ab ordre.

CAR. Que no ha deixat de mirar á Tomás. ¡Sembla que l' interessa!

ROSA També ho penso

CAR. Veyám! Acostantse á Tomás. Tomás; lo que 't diu aquesta carta, es de cuydado?

TOM. Sí, Carme. Una mala noticia, que ha vingut á ennuvolar lo cel seré que per mi brillava aquesta tarde.

TOM. La tía Dolores, ab qui desgraciadament hi el pare hi sostenía plet, ha mort, y se 'm recomana en gran manera que al rebre aquesta, 'm posi inmediatament en camí, per assumptos que precisan.

CAR. Ab pena. ¿Y marxarás?

TOM. Si res ho destorba, al tren d' aqueixa mateixa tarde; temps me queda. y me 'n vaig desseguida. A més, el pare m' está esperant

CAR. S' aixuga una llágrima Com coneguis.

JAU. Que repara en Carme. Sembla que la Carme, plori.

A Geroni.

GER. Anant á Tomás. ¿Y aixó, qué passa?

Tots se van acostant.

TOM. Geroni; un desgraciat assumpto del que ja us enterará la Carme, m' obliga, sense perdre minut, á tenir que abandonar la festa.

ROSA Ab certa alegría disimulada. ¿De debó?

MIC. ¿Vas á fer un viatje?

TOM. A Barcelona.

JOA. Qui pogués anarhi.

VIC. ¿Y 'ns deixas?

TOM. Ara mateix. Cambiant de tó. Per aixó no hi ha rés perdút! Endevant la festa, y que la broma duri; ja sabeu que estich en tot. Adeu siau, Geroni.

Li dona la má.

GER. Felis viatje!

TOM. Carmeta... adeu!

Els minyos se separan.

CAR. Deu te guihi!... Tornarás aviat?

TOM. Cóm no.. .. si tú m' esperas.

CAR. Així siga!

TOM. A tots. ¡Fins á la vista!

TOTS ¡Adeu! Adeu!

Pujan tots al foro, menos Carme que 's queda plorant.

GER. *Contemplant á sa filla desde un cantó.* Festa ab música de plors... prou que m' ho penso!

ROSA *Ab alegria, per Carme.* (¡Sense ballarhi! ¡Ja estich contenta!)

JOA *Acostantse á Carme y ab molt carinyo.* No ploris, tonteta..... ja tornará!

Alguns desde dalt del promontori del centro, el despedeixen ab la má. Altres ab mocadors. Los del centro, fan lo mateix. Altres 's preparan per ballar: 'ls xicots dalt del carro, y 'ls músichs assentats se posan en actitut de tocar. Molta animació.

FÍ DEL ACTE PRIMER

Acte segón

La escena representa un lloch pintoresch y alegre de la Font del Roure. A la dreta del fondo, y ben visible pe'l públich, una font, al peu de tres ó quatre arbres frondosos. Varias pedras ó tronchs esparramats, per assentarshi. A la esquerra y no molt al centro, un gran roure. En diferents llochs, trossos de socas per séurehi. En los demés termes, molts arbres, que cubreixen la escena de diferentas brancas y ramatjes. Al fondo, en direcció á la esquerra, lo camí de baixar á la font.

ESCENA PRIMERA

MICALÓ, CISCO, JAUME, VICENTÓ, AGUSTÍ *y varios Joves.*

Al aixecarse 'l teló, apareixen en escena, figurant que acaban de brenar. Tots están assentats al peu del roure, menos Jaume que estará assentat al peu de la font

MIC. A un. No digas, que no 'ns ne podém queixar. Hem brenat com uns senyors dels més richs, y tot just nos ha sortit á trenta cinch céntims per barba.

VIC. Jo, ja sabeu que l' he alabat de bon principi.

CIS Bé, vos sí: com que sempre hi veniu de gorra.

VIC. Home, si no tinch altra cosa per posarme ¿que haig de venirhi sense rés al cap?

MIC. Aixecantse. Y escolteu, ara que hi penso, y 'ns trobém tots sols: ¿qué me 'n diheu del Tomás?

AGU. Arrontsantse las espatllas. ¡Oh, jo! ..

MIC. Ningú l' ha vist.

CIS. Jo no.

VIC Jo tampoch.

JAU. Jo sí L' he vist aquest matí pe'l carrer del caminet, quan anava cap á casa.

MIC. Ab interés. Y qué t' ha semblat?

JAU. M' ha semblat que tenía la cara molt groga.

CIS. Sí?

JAU. Haurías dit qu' era cansalada rancia.

VIC. Potsé no estava bó.

MIC Per forsa que si ja 'n sab alguna cosa de la Carme, no pot estar gayre content.

CIS. ¿Quí vols que li hagi dit?

MIC. ¿Que no sabs que pe'l mon sempre hi ha malas llenguas que s' aprofitan del mal de tothom per poder xerrar?

CIS. Això es veritat.

VIC. El cás es que lo de veure al Joanet enfilarse per la escala, á la finestra del quarto de la Carme, en aquella hora de nit, no es pas cosa gens bonica.

CIS. ¿Y per qué pujarhi per la finestra dormint á la mateixa casa, y podent entrarhi?

VIC. Sembla mentida que sigas tan tonto.

CIS. Home, jo ..

MIC. ¿Que no sabs que 'l Joanet dorm á l' altra bandada de la casa, á aquell quartet petit que hi ha aprop de la pallissa, per poder guardar el bestiar?

CIS. ¡Ah! per xó! ..

VIC. Y que 'l Geroni 's guarda la clau de la porta, quan se 'n va al llit.

MIC. Jo, cregueu que ho sento pe'l Tomás.

CIS. Jo també.

JAU ¡Tan sabi com es!

MIC. *Ponderant.* ¡Com que ha estudiat tant!

JAU. ¿Qué dius? Jo li he sentit contar cosas que, si las sabiau, quedariau de corcoll com una baldufa,

CIS. ¿Y encara las sabs?

JAU. Totas. Mireu si es estrany lo que us vaig á dir ara...

MIC. Digas

Tots se li escoltan ab molt interés

JAU *Com si anés á dir una gran cosa.* ¿Veus tots els que som aquí?

CIS. Sí.

Tots se miran uns als altres.

JAU. Donchs tots caminém de cap per vall.

MIC. *Després de mirarsel y mirar als altres.* Y ara?

JAU. Vaya!

MIC. Hi deus caminar tú si per cás, que lo qu' es jo, camino ben dret.

JAU. No m' entens. ¿Veus que jo ara 't miro á tú. y á tots, y 'm trobo... del natural?...

Volent dir qu' está dret.

MIC. Sí, ¿y qué?

JAU. Donchs ara jo, tinch el cap als peus.

MIC. Això encare que no 'ns ho diguessis, ja ho sabíam.

Tots riuhen.

JAU. No rigueu... no rigueu qu' es ben veritat.
CIS. Fesensho veure aixó... veyám.
JAU. Y si senyor que ho veurás. Ara tu te 'n vas á América.
CIS No . . cá .. no hi vaig ara, noy, que á casa m' esperarian.
JAU. No, home! Qui diu ara, vol dir un día que no tingas feyna. Ja hi has arrivat!

Sech.

CIS. ¿Ahónt?
JAU. A l' América.
CIS. Tot just m' has dit que hi havía d' anar y ja vols que hi siga?
VIC. Si ara som á 'a font!
JAU. Ja ho sé; pero aixó que us dich, es una suposansa comparada.
MIC. Esplícansho clar.
JAU. El mon, diu qu' es rodó, y com que vá donant giravoltas, en sense despedirnos de ningú, ni pagar cap quarto, corrém per tot lo mon de la terra. en sense mourens del mateix lloch.
CIS. ¿Y quan caminém d' aquesta manera, no 'ns n' adoném?
JAU. Ni gens ni mica. Per xó si molt convé, ara, tu, igual que jo y que tots, estás de potas enlayre.
MIC Vet aqui 'l mal de cap que tinch sempre, tant sovint.
JAU. D' aixó 'l tens; com que moltas vegadas caminas al inrevés, la sanch dels peus te baixa al cap.
CIS. ¿Y las donas, també hi caminan de cap per vall?
JAU. ¿Y donchs, home?
CIS. ¡Qu' es estrany aixó!
JAU. Y que ho pots ben creure. Mira, densá que jo ho vaig sapiguer, que no duch may cap cuarto á la butxaca, per por de pérdrels. A Micaló que riu. ¿Que te 'n rius?
MIC. Vés, home, ves! Volguernos fer creure aquestas butllofas. Sempre serás ase.
JAU. Pregúntaho al Tomás, y t' ho dirá.
VIC. Be, be, ¿que 'ns en aném?
CIS. Home, no es pas tan tart! ¿Arrivemnos per fer gana, fins á l' era de cal Geroni?
MIC. Jo alli no hi vaig.
VIC. També trobo qu' es mal pensat. Devegadas se fan preguntas, y ....
CIS. Teniu rahó.
JAU. Si, si; no hi hem d' anarhi. En aqueix moment entra Cinto, pe 'l fondo esquerra, quedantse parat al veurels.

MIC. Jo, si tinch de dirvos la veritat, com més hi penso en aixó de la Carme, més me costa de créureho.
VIC. Home, ¿que no vas véureho tu també?
MIC. Si; pero. ...
CIN. Que haurá anat baixant fins á col-locarse al costat d' ells Pero 's creu que ho ha somniat: ¿oy, Micaló?

ESCENA II

DITS *y* CINTO

VIC. (¡El Cinto!)
JAU. (¡El sabi!)
MIC. Algo picat. No ho he somniat, perque estava ben despert, ho sents? Pero es que hi han cosas que fins veyentlas semblan mentida.
CIN. Donchs ja sabs que no ho es, perqué molts altres també varen véurerho.
VIC. Jo daría un dit de la má per no haverhi sigut aquell vespre.
MIC. Y jo.
ALTRES Y jo! y jo!....
JAU. Com qu' eran tants, y jo era dels últims.... y 'm vareig amagar al darrera unas gatosas, casi be no ho vaig veure, y... .
CIN. Ab molta calma y sorna. Donchs vols dir que si 's descubría algo d' aixó, y t' ho preguntavan, t' hi negarías?
JAU. Algo aturdit. M' hi negaría..... ó no ho sé si m' hi negaría.
CIN. Ab rialleta algo sarcástica. Donchs, mira; per no estarne segúr..... y per no negarte, lo millor son carbassas.
JAU. Despres d' una pauseta y com plantantli cara. ¿Que vols dir? Es que si 'n tinch ó me n' han dat, també n' han dat, també n' hi ha d' altres. ... Mol marcat. que 'n guardan de tan grossas. que no las poden arrossegar: aixó es.
CIN. Després de mirarsel de cap á peus. Ab tú, lo de sempre: lo millor es deixarte per lo qu' ets.
JAU. Enlayrantshi. Y á tú per lo qui has sigut.
Cinto se 'l torna á mirar de cap á peus, y girántseli d' espatllas com despreciantlo, s' aparta una mica d' ells, posantse á fer un cigarro.
MIC. (¿Vols callar?) Apart á Jaume y dantli una estirada al gech.
JOA. (Donchs per qué 'm vé á tirar las carbassas, per la cara!)

VIC. (¡Calla!)

Cisco 's queda enrahonant ab els altres per dissimular.

¿Y tú, Cinto... qué hi dius en tot aixó que 's conta de la Carme, y que nosaltres havém vist?

CIN. ¿Qué voleu que hi digui? *Com no danthi importancia.* Que si ho arrivo á veure, no ho sé si m' haguera pogut contenir.

Tots els demés s' han anat acostant escoltant la conversa.

MIC. Ves quan s' arrivi á descubrir del tot, aquest Joanet, si 'n causará de trastorn.

CIN. *Ab intenció dissimulada.* Y que vosaltres ho vareu veure bé qu' era ell el que hi pujava, eh?

MIC. ¡Oh! veurás: com que n' estavam bastant apartats y molt ajupidets, y la nit era molt fosca, de cara no 'l varem poder veurer, pero que hi pujava, sí.

CIN. *Ab suspir d' alegría.* (¡Ah!)

CIS. Pero era ell, home: ¿quín altre volias tú que fos?

CIN. Es lo que vaig pensar quan varem dirmho. *Com cridantlos. Tots se 'l miran y escoltan.* ¿Ep? No valgui lo que s' ha dit, eh minyons?

MIC. Fuig, home!

CIS. Ja se 'n cuidan uns altres!

CIN. ¡Deixéu que diguin!

VIC. Vaja, jo me 'n vaig!

CIS Y jo.

JAU. També hi vinch.

ALTRES Y jo.

MIC. Y tú, que 't quedas?

CIN Una estoneta. Aquí fa de bon estarhi.

CIS. Donchs, adeu.

CIN. Adeu.

Se 'n van tots per la dreta-dalt.

ESCENA III

CINTO

CIN. *Després d' una pauseta y contemplantlos ab despreci.* Ximples! ¡Aneu! Aneu procurant que s' escampi més la nova, que per massa guardarla, ja us está cremant los llavis. Procureu que tothom la llensi als quatre vents, pera que després juntantse, formin á poch á poch la tempestat que ha de forjarne 'l llamp que tot ho esfondri. Decididament d' avuy no passa que jo no esquinsi 'l vel del meu sufriment. L' amor . la bojería que tinch per aquesta dona, 'm domina, y sens ella,

visch sense repós... sossego, ni alegría; tot m' ho ha prés! Es impossible viure aixís: tinch de vencer y venceré; pateixo massa.

ESCENA IV

CINTO, ROSA *y* CISCO *per la dreta*

CIS. A Rosa. ¿No t' ho deya, que no hi son?
ROSA Donchs creya que m' enganyavas.
CIS Senyalantli 'l Cinto que s' haurá tornat á sentar. No més hi ha 'l Cinto.
CIN. Girantse al sentir la veu. Hola! A quí busquéu?
ROSA Las noyas del Ciurana, que han dit que m' esperarían aquí... y mira!
CIS Be prou que deurán venir. ¿Vols que las busqui?
ROSA No cal, ja las esperaré.
CIN. Si no 't fa por la meva companyía...
ROSA Tú, por? Y per qué?
CIN. Com devegadas. .
CIS. Te rahó 'l Cinto: de vegadas hi ha malas volensas!
ROSA Ja sabém que som amichs. Ab tó festiu.
CIS. Donchs, mira; ja que tens companyía, me 'n torno, que potsé aquells m' esperarian. ¡Ah, Cinto... y tu también, Rosa!... Si voleu venirhi, á la Esplanada xica, pensém armarne una de grossa. ¿Qué hi voleu ser?
CIN. Si que m' agrada. També m' hi deixaré caure.
CIS. Millor, serém més. Ja ho diré als altres.

Anantsen.

ROSA A Cisco. Si veus á las Ciuranas...
CIS. No 'n passis cuydado.

Se 'n va per la dreta.

ESCENA V

ROSA *y* CINTO

CIN. Ja era hora; sense deixarte veure.
ROSA Ja sabs que no sempre m' es possible; además, per allunyar sospitas...
CIN. Bueno..... si..... jo ho comprench ¿Qué hi ha de nou?
ROSA Rés més de lo que ja sabs. Parlant ja ab unas, ja ab altras, he anat averiguant que 'l descrédit de la Carme, es ja cosa manifesta.
CIN. Ab alegría. Aixó convé!... que creixi l' odi!

ROSA Sí; pero...

CIN. ¿Qué?

ROSA Que algunas no ho volen creure, y altras diuhen qu' aixó es una llassada per fer perdre á la Carme, d' alguna que li vol mal... Quan ho sento, 'm poso á tremolar tota, y no sé... dupto de continuar, y voldría que per tu sol...

CIN. Ara 'm surts ab aquestas?.,, Lo que pensas no pot ser. (Rosa fa acció de parlar, pero Cinto ab la seva mirada y calma la domina.) No, Rosa; tu al igual que jo, ja no pots tornar enrera .. vas jurarho... te 'n recordas?

ROSA Sí; vareig jurartho... es veritat, pero voldría.. .,

CIN. Voldrías lliurarten?

ROSA (Com consultantlo ab la mirada.) Y per qué no?

CIN. (Dantli una mirada de rabia que fá abaixarli 'ls ulls.) A fé que 'm fas riure... y no 'n tinch ganas .. ¿Creus que tan fácilment se tira al foch lo que tenim trevallat? ¿Lo de que 'l Joanet punxat pe'ls celos, pujés, ab la ajuda d' una escala, á la finestra de la habitació ahont dorm la Carme, ho creus tan sencilla cosa?

ROSA Pero un moment ó altre, 'l Joanet dirá que tu vas sér qui li va dir que un home. .

CIN. No.

ROSA Que no?

CIN. Qui va dir al Joanet que un home tractava de pujar de nit al quarto de la Carme, va ser un pobretó de la Vila, que, pe'l compte que li té, estich més que segur del seu silenci.

ROSA Y per xó tu ....

CIN. Per xó, jo, no sospitant en vá, que 'l Joanet, voldría sorpéndrels, creyent una veritat lo d' aquell home, no 'm cabía dupte de que un cop ó altre hi pujaría, y. . efectivament: ¡no vaig equivocarme!.. Tres nits seguidas va pujarhi, escoltant ab gran afany, per si sentía parlar dintre del quarto, y .. ¡Pobre xicot!... (Ab tó de burla y rihent.) poch se pensava ell, que lo que 's creya .. tot era mentida.

ROSA. Donchs á qué pujarhi tu després?

CIN. Sencillament. Com aixis que la cosa s' descobreixi del tot, en Joanet es natural que negui que va pujarhi, necessito que hi hagi qui puga jurarho que li van veure, y per só jo als cinch ó sis dias ben segúr que 'l Joanet ja no hi pujava, vaig procurar, enganyant á aquestos *baballas*, de-

ferlos anar fins al peu mateix de las moreras, á la nit y hora que jo volía y enfilantme escala amunt, en lloch d' ell, s' ha lograt que la deshonra de la Carme (si be per nosaltres no es més que aparent,) siga per tots els demés, que ho varen veure, manifesta del tot.

ROSA ¿Y de tots los que ho miravan, no podría haverhi algú que t' hagués conegut?

CIS. No 'n tinch cap por. Ab molta manya he anat fent preguntas, y rés. Com la nit era molt fosca, sols van poder distingir un que pujava, y com ja van acudirhi previnguts de que havía de sér el Joanet, lo demés ha costat poch.

ROSA Molt valor se necessita pera fer lo que vares fer

CIS. En quant á aixó, nego. Sens casi darmen compte, vaig trobarme á dalt. La finestra, com fet expressament, va cedir á un petit impuls de la meva ma, y....

ROSA Ab por y mirant. ¡Que no 't sentin!

CIS. Lo demés, ja ho sabs: res va descubrirme, y lo que 'ls dos desitjém, ha de ser nostre.

ROSA ¿Y si t' equivoquessis? ¿Si ab tot lo que faig y pensas, la Carme no arrivés á ser may teva, y jo perdés ab més aburriment que ara, l' amor del que tant estimo?

CIS. Aixó no será. Lograda ja una cosa, las obtindrém totas. ¡Hola!

Fixant l' atenció á la dreta, com si veyés algo. Veig per entre mitj dels pins, que 'l jovent s' acosta. Estigas á la mira, y que no 't descuydis.

ROSA Faré lo que vullgas.

ESCENA VI

Dits, MICALÓ, CISCO, JAUME *y* AGUSTÍ *per la dreta.*

CIS. A Micaló per Cinto. (¿Veus com no t' enganyo? Encare está ab la Rosa.)

MIC. (El cas es que 'l veyém sovint.)

CIN. Al veurels. ¡Hola, noys!

CIS. A Micaló. (Dissimula, eh tu?)

MIC. Baixant. Ha dit aquest que també hi vindrías á la Esplanada xica?

CIN. Home, ¿qué haig de fer si vull divertirme?

MIC. Aixó si que ho lograrás: y que nosaltres, ja ho sabs de sempre, no parém may. Mira, el diumenge passat, després de las balladas, varem jugar á *burros*, per veure qui pagaría la coca;

donchs, al Jaume, li va tocar serho sis vegadas, y per tonto va pagarhi sis raléts.

CIS. Mitja dotzena de *burros*..... un estable plé.

CIN. Encare, entre companys, y á aquest preu que li toqui á ell ser burro (Calcadet.) més que á un altre, no l' ha de enfadar. (Ab sorna.) ¿Carat, si?

CIN. Y es clar, home.

JAU. Si tu hi haguesses sigut, potsé m' haurías guanyat.

CIN. (Despres de mirarsel ab ira y fent una transició complerta.) ¿Jo? ¡Val més que me 'n rigui! (S' aparta d' ells anan al costat de Rosa.)

CIS. (A Jaume, y agafantlo per un bras.) (¿Ja hi torném á ser?)

MIC. (Desseguida t' enlayras.)

JAU. (Cremat.) Es que jo hi faré pinyachs ab el Cinto.. aixó es!

ROSA (Rápit á Cinto.) (Si no me 'n vaig d' aquí, potsé que sospitin!)

CIN. (¡Convé que 't quedis!)

AGU. (Als joves y baixant.) Bé, ¿qué fém?

CIS. Per mi, cap á la Esplanada.

MIC Trobo que serém molt pochs.

CIS Potsé que ja 'n vinguin d' altres.

AGU. ¿Vols venirhi tu, Rosa?

ROSA Espero á las amigas.

CIN. A la Rosa no li agrada 'l bullici!

JAU. (Mirant á la esquerra.) Ara 'n ve un.

MIC. (Veyentlo.) Es el Joanet.

CIS. (Veyentlo apareixer.) Hola, tu!

CIN. (¡Ell!)

ROSA (¡Ni goso á mirarlo!)

ESCENA VII

Dits y JOANET

(Ab un saquet buyt á a má.)

JOA. ¿Sou vosaltres? ¿Que ja us ne penseu alguna?

MIC (Ab alguna intenció.) Prou que 'ns la pensaríam si tú no 'ns guanyessis per má.

JAU. (No dant cap importancia á lo que ha dit Micaló.) ¿Quí, jo?

CIS. (A Micaló.) (¡Ten compte!)

CIN. (Per lo que ha sentit de Micaló.) (Si no ho destorbo....)

JOA. (Acostantse á ella.) ¿Y donchs, Rosa, que t' ha afanyat avuy la set?

ROSA Bé m' ho semblava; pero ara... (Dissimulant.)

JOA. Ja no 'n tens ganas? Molts cops m' ha passat aixó mateix; que semblava que jo sol tenia de

beurem tota l' aygua de la font, y al ser á aqui y acostarmhi, ab un glop ja he quedat tip.

CIN. Ab calma. Es que aquesta aygua es molt bona.

JOA. Baixet. Sí n' es, dius? En tot l' encontorn, no n' hi ha un' altra de millor. Ab la Carme, sempre ho dihém á casa. Que me 'n recordo que quan va estar tan malalta, y el senyor metje ja va manarli que sortís de casa, jo l' acompanyava, y al ser aqui, quan ne bebia, sempre li sentía dir que la frescor d' aquesta aygua li retornava la vida.

CIN. Es veritat, que jo t' hi vaig veure ab ella un grapat de vegadas.

JOA. Ab sencillés. Y sí! Sí apenas hi faltavam cap día

CIN. Recalcat. Es que 'l lloch es apropósit per posar shi bó un malalt. Casi tot tapat y cubert pe'l fullám de las brancas, que sembla, si be ho miras, que s' estigan abrassant per fer més bonich. Per mi la font del Roure, tindría de dirsen..... la font dels enamorats..... ¿No t' ho sembla?

CIS. (¡El Cinto, ja tira!)

MIC. (No hi hem de dir res nosaltres.)

JOA. Sentint algo l' efecte de las últimas paraulas y dissimulant. Aixó... per aquell que ho estiga d' enamorat. que lo qu' es jo...

MIC. Als altres. (Sembla que ho ha entés!)

JOA. Quedantse pensatiu. (¿Per qué ho haurá dit?)

CIN Per Joanet. (Tu cantarás.)

CIS. A Joanet. ¿Y que te 'n tornas á casa ja?

JOA. No; m' arrivo fins á trobar al Rabassa, per un saquet de grá. El Geroni y la Carme no son arrivats á casa encare; y 'm só dit: Adelantém feyna.

MIC. Y sent diumenge, no vols divertirte?

JOA. Tots los días me son iguals á mí.

CIN. Es un bon xicot lo Joanet!

CIS. Y á fé que l' estima 'l Geroni.

CIN. Ja ho crech! .. y qu' ell ho sap correspondre. Per xó jo més d' un cop he pensat que á no ser el Tomás... Ab intenció alegre. de bona gana t' hi casarías ab la Carme, ¿oy?

JOA. ¿Que vols dir ab aixó?

JAU. Als atres. (¡S' ha tornat groch!)

MIC. (¡Calla!)

CIN. A Joanet. ¿Qué vols dir que se 'n daría de menos?

JOA. Vull dir, que sembla que te 'n burlis tu de mí,

CIN. ¿Que potsé fora algún mal?

JOA. No ho sé. Pero sápigas que jo la respecto á la Carme; y la vull... com s' ha de voler á una germana... y potsé més de lo que dich; que deu ser d' un modo .. com potsé vosaltres no heu volgut may á las vostres mares

Desde aqueix moment, tots escoltan ab atenció, á mida que 'l Joanet va marcant els efectes de lo que diu. Y.... Oydá! quina ganga per mi, vritat, si podés ser? Rumbejarla per tot arreu, agafadeta del bras com potsé tú y algú altre li voldriau! ¿Y qui sab si no tenint promés, y si be li deya, m' aceptaría? Acás perque só un recullit, no tinch jo cor com los altres? Creixent apoch apoch. ¡Que no me la sé estimar més que tothom! Que vosaltres ni 'ls demés ho sabeu lo que val la Carme; que quan se posa agenollada á resar als peus de la Mare de Deu, fins sembla que 'ls angelets se la mirin ab enveja..... ¿que n' es molt d' hermosa, veritat? Y prou que 'm penso que potsé n' hi ha algun que li agradaría véurela plorar, y que patís forsa! Y si jo ho sabés de cert!.... Com dihentsho á si mateix y anant creixent fins al final. Si arrivés á sapiguer que sí.... que volían ferli una malifeta..... per més que tinga al Tomás per defensarla, també jo 'l buscaría al que fos; que jo sol me bastaría per trobarlo, y. .. ¡Oyda! que ni que fes com la serp que dintre 'l cau se cargola per millor amagarse, d' allí dins l' arrencaría per ferlo á micas. Transició. Plá be que tots vos ne podeu riure de lo que us dich, pero no mento! Tú! A Cinto. ni menos pots pensarho, perque res tens que agrahirli..... ¡Pero jo si! Ella va darme el bossinet de pá quan sol y perdut pe 'l mon, me moría de fam! Va dirme germá! Va plorar per mi! Ja veyeu donchs si per ella jo 'm deixaria matar quan li dech la vida!

Pauseta.

MIC. Als altres. (¿Qué te 'n sembla?)

CIS. (Que ara si que ho crech; s' estiman)

JAU. (Tan com jo y la Petita)

CIN. Veus? En lo que acabas de dir, me probas que sabs ser agrahit.

JAU. Y molt que jo ho vull.

CIN. ¿Tan mateix te 'n vas?

JOA. A buscar al que us som dit. Poca estona estaré;

y si quan torni feu ballada, potsé que m' hi
A Micaló y als altres. aturi un xiquet.
MIC. Escusantse. Jo, ja no 'n tinch ganas.
CIS. Lo mateix. Ni jo casi que tampoch.
JAU. Si no vols venir, no tornis, que nosaltres farém lo que 'ns donará la gana; aixó es.
JOA. Ab pena, pero sense enfadarse. Aixó, com sempre, es dirme que no m' hi voleu?
MIC. Excusantse ab el del costat. No es que... . aquest havía pensat.....
CIS. Lo mateix. Primer has sigut tu; perque jo.. ..
JAU. Igual. Y jo també..... ja ho sabeu.
JOA. No hi fa rés Sense vosaltres he viscut de la mateixa manera; no 'm feu cap falta
JAU. (Millor per nosaltres)
JOA. Fins á la vista. Adeu, Rosa Se 'n va.

ESCENA VIII

Dits, menos JOANET.

CIS. ¡Es un tros d' ascle! Per Joanet aixis que se 'n ha anat.
MIC. Si; pero ja l' has sentit!
JAU. Lo qu' es á mi, 'm fa una rábia.
ROSA Doncas á mi 'm fa llástima.
JAU. Perque tu tens més bon cor.
CIN. Be, vaja, deixemho corre. ¿Qué penseu fer?
MIC. Ah, jo. . lo que aquets vullguin. A Cinto. ¿Que tan mateix vols venirhi?
CIN. Comenseu á passar; vinch desseguida.
MIC. A Cinto. Donchs, ja ho sabs.
CIN. Aneu, aneu.
JAU. A Micaló y mentres se 'n van. (Sempre 's queda ab la Rosa aquest y á mi 'm sembla..)
MIC. (¿Vols callar?) Desapareixen per la dreta.

ESCENA IX

CINTO *y* ROSA

CIN. ¿Ja has sentit?
ROSA Si.
CIN. A passos agegantats corre l' nostre plan. Ab quin calor parlava de la Carme, veritat?
ROSA Lo que penso es el cércol de foch en que 'ns hem ficat: y si algún día.....
CIN. Rés temis. Tú, lo que has de fer es procurar veuret ab lo Tomás Móstrathi celosa: no escatimis l' ingeni: y quan millor te sembli, fas recaure

la conversació per parlarli de la Carme... m' entens?

ROSA — Ab algo de fermesa. Sí; pero jo .... Llyutant ab si mateixa ¡Vésten!....

CIN. — No sigas tonta... Diriginse al foro y detenintse. ¡Oh! ¿Heu vist sort?

ROSA — ¿Qué?

CIN — El Tomás que 's dirigeix cap aquí

ROSA — ¿El Tomás?

CIN. — Baixant aprop de Rosa. ¡Ja ho veus! L' aucellet que mansament ve á pararse á las tevas mans. ... ¡ánimo! Jo estaré á la mira..... Ja sabs ahont soch.

Se 'n va.

ESCENA X

ROSA *desseguit* TOMÁS

ROSA — ¡No sé lo que fer! En mal hora dominada pe'ls celos, sento també algo que m' atormenta... que m' afadiga! ¡Ah! Carme! . Carme!...

Surt Tomás.

TOM. — ¡Hola, Rosa!

Al véurela, manifesta tristesa y neguit.

ROSA — Cambiant completament. Deu te guart, Tomás.

TOM. — ¿Tota sola?

ROSA — M' han enganyat las amigas; fa rato que las espero, y no acaban de arrivar. Si trigan gayre més, me 'n vaig.

TOM. — (¡No sé 'l que fer!)

S' assenta en una de las pedras.

ROSA — (Está serio... probém.) A tu, que apenas se 't veu may á aquesta font, avuy t' has decidit?

TOM. — Com encara es d' hora, he pensat: Arrivemhi.

ROSA — Algo marcadet. Ben pensat. No sempre s' ha d' anar á un mateix lloch.

TOM. — Si.. esta clar.

ROSA — (Refusa conversa! ¡Avansém!) ¿Y la Carme, bona?

TOM. — Que dissimulará l' efecte que li fá 'l sentir el nom de Carme. Bona. L' he vista ab son pare á vila, y hem quedat que aquí 'ns veuriam.

Passejantse algo agitat.

ROSA — ¡Ah, vaja! Aixis res te d' estrany que 't veyém aquí.

TOM. — Era per só ....

ROSA — Ja, ja entench. Pauseta. ¡Cóm deu haver patit la Carme, ab tants días de no veuret

TOM. — Rápit á la primera paraula y detenintse de moment. ¿La Carme? Sí; molt! Ja t' ho pots pensar!

ROSA — Es natural, pobreta! Per un home, 'l separarse

de la qu' estima, no li es gran cosa; ja te distraccions; pero per la que 's queda á casa...

TOM. ¡Oh, si! per la que 's queda á casa...

ROSA No, sinó cal que t' excusis. ¿Veus? Jo 't seré franca· En tots aqueixos días que has estat á fora m' haurías fet patir molt; y, fillet, los celos son molt dolents.

TOM. Dolents deuhen ser... per aquell que 'n tinga.

ROSA Está clar! Tu deus estar segur de no tenirne, perque la Carme...

TOM. Rápit y mirántsela fixament. ¿Qué?

ROSA Ah, rés!

TOM. Els celos se senten quan existeix una causa que 'ls justifiqui; y la Carme...

Com esperant saber lo que desitja.

ROSA Molt marcadet pero dissimulat. De la Carme, ja n' estás segur, veritat?

TOM. Rápit. ¿Qué vols dir? Parla: l' intenció ab que acabas de dir aqueixas paraulas... ¡Digas!

ROSA Ah! jo no sé rés.

TOM. ¡Que no sabs rés! Tu, com tots, per no matiritzarme..... per compassió també, m' ocultas la veritat.

ROSA La veritat .. de qué?

TOM. Decidit. Escolta, Rosa. Tres días fá que torno á ser á la vila, quan el meu cor ha rebut una ferida tremenda.

ROSA No t' entench. Ab molta naturalitat.

TOM. Es que no sé cóm dirtho! Fa estona que batallo per preguntarte, y com si las paraulas m' haguessin de cremar els llavis, tinch por de ferho.

ROSA Parla (Tot ho sab.)

TOM. Agafantla per una má y com suplicantli. Sí, parlaré.... Escolta. Lo..... que.. .. per la vila 's conta, es... veritat? Moviment de Rosa. ¡Oh... no. . no deixis de dirme lo que sápigas! Lo que 's murmura de..... la Carme... es cert? Podré als que diuhen lo que no puch creure, arrancarlos la llengua com á vils calumniadors .. ó tindré que abaixar el cap avergonyit pe'l pes d' un desengany tan terrible?

ROSA Després de una pausa, y dant un suspir refinat de hipocressía. ¡Pobre Tomás!

TOM. ¿Me compadeixes? ¿Ho sabías també? Lo que diuhen de la escala... Lo de que han vist pujar un home á la finestra de la Carme... no es mentida?

ROSA ¡Cálmat!

TOM. ¡Calmarme!

ROSA Be sab Deu la pena que tinch del teu sufriment. Jo no t' ho diría; 't pensarias que per despit y gelosia. . Y, vaja, Tomás; no 't desesperis, que si es cert tot lo que 's conta, ben pocas probas haurá donat ella de estimarte com pensavas.

TOM. ¡Calla! ¡No m' ho digas! Que no escolti aquest despreci!

ROSA ¡Qué vols ferhi! La ditxa no es sempre certa, Tomás. Devegadas lo que més ambicioném, y més 'ns afalaga, es lo que més prompte 'ns mata?

TOM. ¡Cert!.. ¡Ay, Rosa! Com pots, mirantme cara á cara, si aixis m' han trahit, burlarte de mí!

ROSA Fuig, home!.. Estimántela tant. .

TOM. No m' ho digas!. ¡Calla! ¡Vull aborrirla!

ROSA *Ab alegría reconcentrada.* (¡Ah!)

TOM Digas: ¿tú sabs qui son los que varen veure pujar per la escala...

ROSA No; d' aixó si que rés me preguntis

TOM. ¿Cóm saberho, donchs? ¿Cóm no tornarme boig?

ROSA Vaja, Tomás; no 't donguis torment.

TOM. Pero 'l causant del meu desespero, quí es? Si ho sabs, per qué m' ho callas?

ROSA *Demostrant que no vol dirho.* ¡Jo! .

TOM. Per lo que més estimis, parla. Lo que 'm digas, morirá ab mi.

ROSA Ben mirat me fas llástima!

TOM. Pero no m' ho dius!..

ROSA Se conta que...

TOM *Ab ánsietat.* No veus que pateixo!..

ROSA Diuhen... que si 'n Joanet...

TOM. *Ab un crit de l' ánima.* ¡En Joanet! ¿Que?

ROSA Asseguran que si ell...

TOM. *Tapant'se la cara ab las duas mans.* ¡Oh, calla! Lo que 'm dius y pensan, es impossible.

ROSA Es lo que jo 'm vaig dir en lo primer moment: pero com la gent els ha vistos sempre estimantse tant! Com pe 'l Joanet, al mon no hi ha rés més que.. la *seva* Carme. .

TOM. *Abstret ab el seu pensament.* (¡En Joanet!)

ROSA Pero, ¡ey! Tomás: no 'n fassis us de lo que 't dich. Jo no afirmo, ni asseguro rés. Jo solament de lo que diu la gent es de lo que 't parlo.

TOM. *Ab tó d' amargura.* Sí! sí! ¡La gent ja ho sab! ¡La gent ho murmura! ¡La gent se 'n burla!

ROSA Sosségat! y ab calma procura pensar en lo qué s' ha de fer

TOM. De lo qué s' ha de fer, ja prou que 'l cor m' ho crida ab veus de rabia.
En aqueix moment se sent dintre la veu de Carme y de Manela.
CAR ¡Anéu més apoch apoch!
MAN. Dónali la má.
TOM. ¡Ella!
ROSA ¡Per Deu, Tomás! ¡Ten prudencia!
TOM No tingas por... sé com haig de ferho.
ROSA Per Tomás. (Molt me fas patir... molt patirás tu; y costará de curarte.)

ESCENA XI

TOMÁS, ROSA, CARME, GERONI, MANELA *y dos Pagesas*

MAN. Figurant sostenir una conversa ab Geroni, que se 'n vá á seure en un banch ó pedra. Els anys ja us afadigan y us cansan.
GER. Molt menos que á tú, ab tot y ser tan jove. Reparant en Tomás. ¡Hola, Tomás!
TOM. Dissimulant. Deu vos guart.
CAR ¿Ja erats aquí?
TOM. Fa poca estona.
ROSA Enrahonavam de tú, quan hem arrivat.
CAR ¡Ah! ¿Sí?
ROSA No 'n tingas celos, que ja sabs que sé estimar á las amigas.
CAR Celosa jo no ho he sigut may.
ROSA Millor: menos pena pe 'l Tomás, ¿veritat, Tomás?
TOM Que ha continuat abstret. ¿Qué.. deyas?
CAR. Per Tomás (¡Encare lo mateix!)
ROSA ¡Ay. filla! No sé qué té avuy lo teu promés. Está molt trist!
CAR. Ab interés. ¿Trist?,
TOM. A Rosa. Aprensións. Dissimulant.
GER. Y be podría ser que ho estiga, que hi ha días que un sent la pena sense sapiguer per qué. També jo, y no ho volía dir, en sento molta de tristor.
CAR. Posantli las mans al coll. ¿Vos? ¿Per qué?
GER. Quan recordo que demá fará anys que 's vá morir la teva mare...
CAR. ¡Per Deu!.. No recordeu ara aixó.
MAN. No us entristiu, Geroni; que aixó no es del tracte.
ROSA Pero us ha quedat la Carme qu' es molt bona, y aixó us ha d' aconsolar.
GER Aixó sí, y que tú també ho sabs que n' es molt de bona!

ROSA Y que bé podeu dirho.

CAR. Algo ruborosa. ¿Voléu callar?

MAN. Y deixa que t' alabin; quántas ho voldrían.

GER. Bon testimoni el Tomás, que quasi ja 's pot dir qu' es dels nostres Molt pobreta l' haurá buscada, pero honrada també; veritat, Tomás?

TOM. May la pobresa podrá entelar lo benestar d' una familia, quan unida al amor, l' honradés s' hi aplega. Ab una mica de forsa y entonadet. Pero ¡ay! d' aquell qu' equivocantse s' entrega á la passió d' un amor pur y desinteressat, y enganyat en sa mes pura ilusió, cau ferit per la vilesa del amor fàls de la dona qu' estima, y que per tot patrimoni, sols hi pot contar l' engany. . la perfidia, y la deshonra!

CAR. (¿Qué diu?)

ROSA Ab alegría. (¡Bé!)

GER. No comprench prou lo que acabas de dirme. Pero sí 'm sembla que algunas de las paraulas poden ferme mal, tant á mí com á la noya. ¿Qué has volgut dir?

TOM Algo sarcástich. ¡Oh, no 'n passeu ánsia que 'l mal que jo pogués fervos... prompte 's curaría!

CAR. Anant á Tomás y com interrogantlo ab la mirada. ¡Tomás!

TOM. Irónicament. No... si no parlo per tu .. ¿A qué vindría? ¡Tu ets molt bona... t' ho acaban de dir!

CAR. Turbada y no sabent qué dir. ¡Tomás!

GER. Preocupat pe 'l tó de Tomás. (No sé qué pensarme!)

MAN. A las amigas (Aixó es sapiguer estimarse!)

ROSA (Evitém preguntas.) Despedintse. Adeu, Carme. Com potsé m' esperarían, no 'm puch estar més aqui. Que. . 't vagi be, Tomás!.... Conserveushi, Geroni. Tots quedan capficats sense contestar á Rosa.

MAN. (La companyía 't tregui 'ls ulls!)

ROSA (Avisém al Cinto.) Se 'n va

MAN. Per Rosa. (Que me 'n fas poca de gracia.)

GER. Aixecantse. (¡Que haurá volgut dir? Jo tinch de saberho.)

CAR. A Geroni. ¿Ja us en voleu anar?

GER. No..... pero vull arribarme fins á la riera; potsé que 'l Joanet.... Tu, si vols, esperat una miqueta que torno desseguida.

CAR. Donchs vos espero?

GER. Si. (Qué li has fet?) Ab carinyo y per Tomás.

CAR. (Si jo no sé!....)

GER. (Pregúntali, ara que us deixo sols.) Se dirigeix cap al fondo esquerra.

MAN. *A las amigas* (Ja us entench!) ¿Que us hi acompanyém, Geroni?
GEN. Y molt que us ho aprecio: anemhi. *Desapareixént.*
MAN. *A ellas.* (Veureu; aquets dos deuhen tenir molta set, y voldrán estar sols; no 'ls destorbém) *Se 'n van.*

ESCENA XII

CARME *y* TOMÁS

CAR. *Al veurer que quedan sols.* Tomás; l' angúnia 'm matava per preguntarte qué tens. ¿Qué 't pasa? Fins el pare, fixantse en la teva poca alegría, s' estranya del teu comportament.
TOM. *Ab ironía.* ¡Del meu comportament!
CAR. ¿Potsé m' enganyo? Tu mateix no ho veus que no está bé lo que fas? De mi no podrás dirho lo que 't dich, que jo no més veyente, ja estich contenta.
TOM. *Ab dolor plé de ironía y anant creixent durant la escena.* ¡Contenta! ¡Si! tens rahó! Y jo sería un ingrat si arrivés á creure lo contrari ... Perque tu sempre m' has estimat del mateix modo; ¿no es aixó? Pensar qne hipócritament poguessis enganyarme, no cab en lo possible! ¿Cóm creure y passar per la villanía de que durant la meva ausencia demostressis á tota la gent lo be que m' haurías trahit burlante ab la més pérfida malesa del que, sense calculár la diferencia de posició, t' ha dat son primer amor, qu' es foch de la seva vida? Cóm creure que aixó pogues ser? Cóm no fugir ab horror del costat de tanta infamia?
CAR *Després de una pauseta y com no sabent que respondre.* ¡No 't comprench, Tomás! ¿De quína infamia parlas?.. . ¿De quín engany?
TOM. *Mirantla ab despreci.* ¿Molt be que fingeixes!
CAR. *Mirantsel ab sorpresa.* ¿Qué?
TOM Al ferte mon primer jurament d' amor..... va serne escut de tota la meva ditxa, ta hermosa ignocencia!.... Y avuy quí ho diría!....
CAR. ¡Jesus! ¿Dirme tu aqueixas paraulas? ¿Per qué? Digas?
TOM. ¡Imposible sembla que en un cor de dona puga existirhi tanta maldat!
CAR. ¿Dirme tú aixó á mi? ¡Deu t' ho perdoni!
TOM. No invoquis el nom de Deu quan ab son poder sols hauría de confondret!
CAR. *Ab súplica.* ¡Tomás!

TOM. Tot ho sé! Es inútil que fingeixis! ¿Per qué no dirme—Tomás: l' orgull de vencer á las més ricas que pugan preténdret, fá que 't deixi que m' estimis... Pero jo no 't vull! el meu cor no es teu ..! Parla: ¿per qué no ho deyas?

CAR. Altra resposta sortida del meu cor, no tinch als llavis, que las llágrimas que veus que 'm rodolan per la cara! ¡Qué aixis m' insultis, Tomás!
Ab molta pena y plorant.

TOM ¡Insults ha rebút la meva ánima ferida desde que sé que m' enganyas!

CAR. ¡May! ¿Quí podrá dirho?

TOM. Ta propia conciencia.

CAR. ¡Tomás!

TOM. ¡Cap mes paraula! Ei temps, poderós amich de la veritat, sabrá descubrirte.

CAR. ¿Que no t' estimo?

TOM. No pronuncihis aquest mot, afegint més sarcasme á la teva befa.

CAR. Ab desesperació. ¡Sí! ¡Vull dirho! ¿Quí hi há que puga desmentirho?

TOM. ¡Tothom que ja sab la teva infamia! ¡Els que sabent mon desengany fentne ja burla sangrenta... se disputan los trossos de ma desditxa per tirarmels á la cara!

CAR. Plorant. ¡Jesus, Deu meu!

TOM. Ab desesperació. Apártat de mí! ¡Tot ha mort entre 'ls dos!

CAR. Ab desesperació ¡No ho digas!

TOM. Rápit y despreciatiu. Quedis ab sa ignominia la que ocultant son perjuri, falsa y dolenta, ha venut sa virtut, dant acullida dintre de sa habitació á un home entrant per una finestra.
Se 'n vá rápidament Pausa.

ESCENA XIII

CARME *luego* CINTO

CAR. Que haurá quedat com si despertés d' un somni, á las últimas paraulas de Tomás. ¿Qué? ¿Qué ha dit? ¿Ho hé sentit bé? Que jo l' he enganyat? ¡Qu' he venut ma virtut! .. ¡Ay! aquestas paraulas las sento aquí dintre . Al cor. com si 'm punxessin las entranyas! Arrencant un gran plor. ¡Verge Santíssima, que veyéu las llágrimas que ara derramo: vos sabeu quant me l' estimo... ¡no m' abandoneu! ¡Feuli veure la veritat!

Se 'n va plorant, per un dels termes de la esquerra, al temps qu' entra Cinto ab precaució seguint ab la vista á Carme.

ESCENA XIV

CINTO *aviat* JOANET

CIN. ¡Fins plorant ab dolor es hermosa! ¡Molt l' estimas al Tomás... pero més t' estimo jo; jo que sento que 'ls celos y la enveja m' omplan la vida... una vida amarga que sense tu no la vull! Pausa. Algú s' acosta! ¡El Joanet! Que poch se pensa que pera lograr els meus fins ell es la meva arma més poderosa. Si jo pogués. . ¡Amaguemse!

S' amaga en un dels bastidors de l' esquerra, al temps que surt Joanet sense veurel.

ESCENA XV

JOANET, *ab lo saquet plé de grá á la espatlla.*

JOA. A fé de mon que 'm som pensat haverhi vist algú aquí. Ja que no, descansém..... y seyemhi, que jo també 'm penso tenirlo aquest dret. Deixa 'l saquet al peu del roure y s' assenta. Apenas som portat gens de pes, y m' he cansat mes que altres días. Está clar, com qu' he caminat depressa, depressa... pensantme trobarhi la Carme aquí .. Pauseta. Y que 'n soch de tonto, quan á casa la puch veure! A casa... sí; pero quan ne soch fora, voldría véurela per tot arreu pera estarhi parlant sempre, mirarli aquells ulls que te tan hermosos! Y de que 'm passi aixó, jo no 'n tinch cap culpa, Pensantho ab ingenuitat que prou que jo voldría no ferli cás del carinyo ab que 'm diu las cosas... pero no puch ¡Qué hi farém! Alguns me diuhen lo bort... y está clar; á un bort, no se l' ha de mirar com á un altre home... un bort fa vergonya! Si tingués mare, prou que ab sas paraulas m' aconsolaría quan sufrís alguna pena; que be 'n deuhen saber las mares d' aixugar las llágrimas dels seus fills! Pero jo no 'n tinch! Jo no tinch á ningú!

S' aixuga una llágrima, ab el revés de la má.

Bah! no hi pensém més: la nit s' acosta, y hem de fer vía que 'l día de demá no es lluny!

Aixecantse.

ESCENA XVI

JOANET *y* CARME, *que surt de la esquerra*

JOA. Fixantse en Carme que plora. Ay, ay! ¿Ets tú, Carme? ¿Qué tens? ¿Per qué ploras?
CAR. ¡Ay, Joanet!.. que desgraciada soch!
JOA. Sorprés. Tú? Per qué?
CAR. No podent dirho ofegada pe 'l plor. Es una vilesa! Es una infamia, que no la podrás creure!
JOA. Per la mort de Deu, parla aviat, que ab lo que trigas m' estich morint d' angunia!
CAR. ¡El Tomás!..
JOA. El Tomás... qué? ¡Per Deu, germana!
CAR. ¡M' ha abandonat! ¡Ja no 'm vol veure!
JOA. Estranyat. ¿Qué dius?
CAR. M' ha tirat en cara, faltas que no he comés. Me creu culpable y 'm desprecia!
JOA. ¿Tu culpable?
CAR. Sí, germá meu!
JOA. Mira, Carme; jo só un pobre xicot que no sé dir las cosas com voldría: pero si sé que al que t' otengui sabré arrencarli las entranyas... que tu ets molt bona .. que no vull que ploris!.. Digasmho tot, Carmeta; cuyta.
CAR. Cóm podré dirtho, si sols de pensarhi 'm sento morir.
JOA. Pero cuyta!
CAR. Diuhen que he venut la meva honra! Qu' he donat entrada á un home, á la nit, dintre de casa, saltant per la finestra! Que hi enganyat al Tomás... y que ja no soch lo qu' era!
Plorant desesperadament.
JOA. Esglayat y rápit al sentir lo últim de Carme. (¡Ah! desgracia meva... que per volguerla salvar, jo soch quí l' ha perduda!)
CAR. ¡Verge meva... ampáram y salva al pare del meu cor!
JOA. (¡Varen véuremhi pujar! ¡Malehida nit!) No ploris més, vaja. Tot axó es mentida, y el Tomás no voldrá martiritzarte sense saber la veritat. ¡Ser dolenta tu!.. tu que tens un cor tan plé de bondat! Ab molt carinyo.
CAR. ¡Germá meu!
JOA. Si... ton germá! Dígamela sempre aqueixa paraula; que quan salta dels teus llavis, la sento dintre tot jo, ab una dolsor que 'm dona vida.

En aqueix moment surten Tomàs y Cinto escoltant desde 'l foro.

Com pregant als ángels y á la mareta meva, 't prego á tu, que ho ets tot per mí en la terra! ¡No 'm desamparis may! ¡No m' aborreixis!

CAR. ¿A tú? ¡No, pobre Joanet! ¡T' estimo! ¡T' estimo!

Cayent en sos brassos plorant.

Tomás que haurá baixat apoch apoch fins á colocarse á un costat, exclama ab ironia.

TOM. ¡Négaho ara!

CAR. Esglayada al sentír la veu de Tomás y separántse bruscament de Joanet. ¡Jesús!

JOA. No comprenent lo qué passa. ¿Que?

ESCENA XVII

Dits, TOMÁS, CINTO, MICALÓ, ROSA, JAUME, VICENTÓ, *pagesos, y pagesas..*

TOM. Ab despreci per Carme. ¡No era mentida! Be fan en dir qne altra cosa no pot donar la que no ha tingut may ni sentiments honrosos!

CAR. Tapantse la cara. ¡Verge María!

JOA. Mirant fixament á Tomás. ¿Qué has dit?

MIC. Als del seu grupo. (¡Aixó s' embolica!)

TOM. Sense fer cas de Joanet. Malehit mil vegadas jo que cego per un amor que avuy m' avergonyeix, vaig entregarte 'l cor, no volent fer cas dels que sabian cóm podías correspóndrem.

CAR. (¡Mare meva!)

TOM. La que com tu es perjura, altra cosa no mereix que l' escarni de tots els que com jo per estimar á una infame son la burla de tothom!

JOA. Com anantse á tirar sobre Tomás al sentir l' insult, y detenintse de cop. ¡Ah, no!

TOM. Plantantli cara. ¿Qué?

JOA. Volent dissimular. Que... aixó que dius... que... aquestas paraulas son pera matar á la Carme. ¿Qué no la veus cóm plora? Tothom t' escolta, Tomás. Y lo que acabas de dir es una pillada! Enlayrantse. ¡Y que tú ets un lladre si dius y creus que la Carme no es bona!

TOM. Anant contra Joanet. ¿Jo lladre?

MAN. Detenintlo. ¡Tomás!..

TOM. Contenintse y ab calma. Sí; teniu rahó. Dech contenirme. Defénsela, qu' es cosa teva... y amigo, hi há que confessarho; de promés... á promés, hi há molta diferencia!

CAR. ¡Jesús!

JOA. *Al sentir lo últim y dant valor á la situació.* ¿Jo?

TOM. Recull-la; que s' ho mereix per lo molt que t' estima, y no la deixis... que... prou que ho necessita que algú la defensi.

JOA. *Tirantse á sobre de Tomás. Carme y alguns pagessos el detenen. Micaló y 'ls demés detenen á Tomás. Pausa. Comprenguis la situació.* ¡Ah!

CAR. *Detenintlo.* ¡No, Joanet!

JOA. *Com no podentse treure las paraulas de la boca.* ¿Qué has dit? ¿Qué has gosat á dir, mal home?.. ¡Que jo era!..

TOM. Molt ha d' importarte 'l disfressarho! Pero mal podréu desférvosen, quan com á proba patenta de la vostra infamia, encare 's guarda l' escala en que vares pujar á la finestra per entrar á visitarla!

Geroni, que ab Manela y las duas pagesas haurá sortit moments avants, sentint tot lo que ha dit Tomás, llensa un crit de l' ánima baixant á colocarse al centro encarantse ab Tomás.

GER. ¿Cóm?.. ¿Qué? Lo que acabas de dir...

J. y CAR. (¡Oh!)

TOTS (¡Son pare!) *Pausa.*

CIN. (¿Qué passará?)

ESCENA ÚLTIMA

Dits, GERONI, MANELA *y dos comparsas*

GER. *A Tomás.* Repeteix lo que acabas de dir y que tan m' afronta, ó aquí mateix, sent vell y tot, tindré 'l valor d' arrancarte la llengua!
Tomás baixa 'l cap: tots se retiran formant grupo.
¿Callas? *Agafant per una má á Joanet.* ¡Joanet!
Aquest se gira avergonyit de respóndreli.
¡Noya! *Agafantla també perque respongui.*

CAR. *Arrancant en plor.* ¡Ay!

GER. ¿Has sentit lo que aquést home ha dit?

CAR. ¡Soch ignocenta!

GER. Ignocenta... y ploras? La que ho es, no ab llágrimas se defensa. Contesta, avans que de preguntarho aquí de vergonya 'm mori. *Veyent á Joanet que s' aixuga una llágrima.* ¿Y tú? ¡Míral! *Senyalant á Tomás.* Allí está 'l que ha dit que m' haveu robat l' honor. ¿Y no parlas? ¿Y com ella ploras, sense defensarte? *Agafantlo per las solapas. y fentlo casi agenollar.* ¡Mal nascut! ¡Miserable! ¡Infame!

JOA. *Plorant.* ¡No m' ho digueu! ¡Vos ho juro, la vostra filla es ignocent!

CAR. *Ab forsa y plorant, cayent als brassos de Manela.* ¡Si, h soch!

GER. A Joanet. Sento que la sanch m' ofega! ¡A tú 't suplico, Tomás! ¡Perdónam! ¿Lo que has dit pots jurarho? ¿Qui ho ha vist? No vols respóndrem? Aixis pots deixar á un pare que plorant te suplica per la seva honra? Micaló, Jaume! A tots vos estimo!...A tots vos ho demano!

MIC. Jo.....

GER. ¡Parla!

JAU. A Micaló perque no ho diga, ab molt poca veu. (¡Micaló!)

MIC. Que no pot resistir á la súplica de Geroni y fent un esfors. Sí... jo ho vaig veure.

CIS. Y jo.

CIN. Si... tots. Indicant als altres. Molt baixet.

GER.
CAR. } ¡Ah!
JOA.

GER. ¡Deshonrat! ¡Deshonrat! Dirigintse als dos. ¡Infame! Escarni de casa meva! T' aborreixo!

CAR. No, pare!

JOA. A Geroni. ¡No! Escolteume ... encare que després volgueu matarme. ¡Si! Jo vaig pujarhi.... jo! Mes no com lladre, que jo us estimo y la meva vida es vostra! Que jo no ho som un lladre! ¡No! No ho som! Ab desespero

TOTS (¡Ah!) Fent comentaris uns ab altres.

CAR. Plorant sobre el pit de Manela. (¡Era veritat!)

GER. Agafantlo pe 'ls cabells y ab veu casi be ronca. Del meu honor guárdat ta *prenda* com á penyora de ma sanch venuda! Y tu, fuig de mi! Ja no ets ma filla!

CAR. Agafantse als genolls de son pare. ¡Pare! ¡Pare!

GER. Desprenentse d' ella bruscament y retxassantla. ¡No! No 'm toquis! No 'm segueixis! ¡Te malaheixo! Anantsen desesperadament.

TOTS Dant un crit per detenir la paraula de Geroni. ¡No!

CAR. Cayent desplomada als brasos de Manela y Jaume, que s haurá acostat. ¡Jesús me.....

MAN. } Al véurela caure.
JAU. } ¡Carmeta!

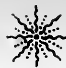
JOA. Al veure desmayada á Carme, y no podent casi dir las paraulas. ¡Germana meva! Acostantshi y mirantla desesperadament.

ROSA A Cinto y algo atemorisada. (¡Cinto!)

CIN. (Calla!) A cau d' orella á Rosa y satisfacció. (¡Hém guanyat la partida!)

Las donas y algún home han acudit á socorre á Carme. Alguns altres contemplan á Tomás, que estará á un extrém de la escena, amagantse de tothom. Cau lo teló. Cuadro.

FI DEL ACTE SEGON

Acte tercer

Bosch frondós. A la dreta, segon terme, fatxada d' una Ermita d' aspecte no molt pobre, ab dos ó tres grahóns. De cara al públich y arrancant desde la paret en que acaba la fatxada, un pedris de quatre ó sis pams d' alsada que va á parar fins al escenari. A la esquerra, primer terme, una cisterna ab brassos ó arch de ferro ab curriola y cadena de lo mateix. A la esquerra, també desde 'l primer terme fins al fondo, una paret un xich alta y rónega, ab penjarellas d' eura. Detrás de la cisterna y al peu mateix un gran arbre. Al fondo esquerra y de cara 'l públich, fatxada d' una caseta, que es la del Ermitá. Lo demés, á gust del director.

ESCENA PRIMERA

MANELA *y* VICENTÓ

Al aixecarse 'l teló la escena está un moment sola. Al poch rato, duas ó tres donas, surtint de diferents llochs del foro, se dirigeixen á la Ermita, en lo moment que 'n surten d' ella Manela y Vicentó.

VIC. Donchs te dich qu' está bonich.

MAN. ¡Ay, si! L' altar fá un goig qu' enamora.

VIC. No hi há com tenir diners de sobra, per ferse las cosas com un desitja.

MAN. Per xó de vegadas m' enrabío de ser tan pobre. Perque creyeu, Vicentó, qu' encara que 'm diguin que no hi vist el mon per un forat, lo qu' es de bon gust me 'n sobra; y si jo pogués, prou se moririan d' enveja més de quatre que ara 'm miran com si portés oli á sobre.

VIC. Vet-aquí lo que sou las donas; no més penséu en anar molt ben vestidas y poder lluhir per tréureus després los drapets al sol, las unas á las altras, y que se 'n parli.

MAN. Tant com aixó no; que no hi penso d' aqueix modo; perque jo, en tenint els vestits que 'm fessin falta pe'ls días que 'm convingan; unas bonas arracadas; soguilla d' or, y uns quants anells que fessin forsa llums, ja no voldría rés més.

VIC. Ab guasa. ¿Vols dir?

MAN. Quántas n' hi ha que demanan més.

VIC. Oh y tal! Pero si mal no penso, lo que desitjas ho deus tenir ben á má.
MAN. ¿Per qué?
VIC. ¡Dona! ¿No festejas ab l' hereu de cal Refilat?
MAN. ¡Fugiu! No me 'n parleu!
VIC. ¿Que potsé hi has renyit?
MAN. Y ab ganas.
VIC. ¿Y aixó?
MAN. ¿Que no sabeu qu' es borni?
VIC. ¿Qué té que veure?
MAN. Te que veure, que quan me 'l miro del costat que ho es, sempre 'm sembla que dorm, y á mi m' agrada la gent desperta.
VIC. ¡Y, dona! Pots no ferne cás del ull tancat; mentres tinga l' altre obert...
MAN. Cá... no! No vull rés á mitjas.
VIC. Mira, noya, qu' es molt rich!
MAN. ¡Donchs ja ho veyeu, no 'l vull!
VIC. ¡Ay carat de xicota!
MAN. Be; ¿que us quedeu ó veniu?
VIC. No; que segueixo ¿Que no vols una miqueta d' *anis* per ....
MAN. No, no: que l' Ermitá deu tenir feyna.
VIC. Donchs, aném.

Se 'n van pe'l camí del centro, foro esquerra.

ESCENA II

CINTO, MICALÓ, CISCO *pe'l foro dreta.*

CIS. Jo 'l que 't dich que 'l Rosari ja deu ser acabat. ¿Vols que hi entrém?
MIC. No, no; que se 'ns faria tart, y ja sabs lo que hem de fer!
CIS. ¡Com que ja aném mudats!
MIC. No hi fa res, home; be 'ns hem de rentar la cara.
CIS. Aixó si!
MIC. A més, noy; ja comenso á estar cansat, que la caminada ha sigut llarga, y ja voldria ser á casa... ¿Y tu, Cinto?
CIN. ¿Qué us diré?
MIC. (A Cinto que está mirant á la ermita.) ¿Qué miras?
CIN. Pensava que no he comprés may el capritxo que molts tenen de voler venir á aquesta Ermita per casarse, tenint com tenen á la vila, una iglesia ben bonica.
MIC. Aixó no ho digas: que ja sabs que per las donas,

y sobre tot las solteras, no hi ha altra cosa que adorar que la Verge de la Ermita.

CIS. Y pe'ls homes també! Quánts n' hi ha que no podentse casar han fet la prometensa á la Verge y han pogut lograrho.

CIN. Pe'l que pot vencer els obstacles, lo mateix es casarse aquí que á Fransa.

CIS. Aixó si que no ho crech. Veyas si una mare de Deu francesa per més bé que li preguis, t' entendrá igual que la nostra

MIC. Y que aixó si qu' es veritat.

CIN. Mitj somrihent. Cóm volgueu.

MIC. Jo lo que penso, que ab lo casament d' avuy, quina festassa hi haurá.

CIS. ¡Home... tant se valdría! Y que 'l Tomás, s' ha portat molt be en convidarnos per que nosaltres sempre li hem sigut amichs.

CIN. Ab socarroneria y desde 'l lloch ahont s' hagi assentat. ¿Y ell també de vosaltres, veritat?

MIC. Jo, es el que de la Vila sempre m' hi estimat més.

CIS. Y jo també.

CIN. (¡Ximples!)

CIS. Mira; tant es aixís, que sempre que veig que porta cigarros bons n' hi demano per fumármels devant dels altres, y sápigan que son d' ell!

CIN. ¡Ja es estimártel!

CIS. Lo que 't deyam.

MIC. Tant mateix no ho haguera cregut may que 'l Tomás y la Rosa, arrivessin á casarse.

CIS. Donchs jo sí; perque ja sabs que 'l Tomás, avans de tenir á la Carme, festejava ab la Rosa: y la pobre xicota, be prou que ho donava á entendre lo molt que patia quan els veya juntets, perque també sabs que 'l Tomás á la Rosa, se l' havía estimat forsa.

MIC. Donchs, com redimoni 's va enamorar de la Carme aquest xicot?

CIS. Res te que veure aixó. Devegadas un s' enamora tantas vegadas com pot. ¿Veritat, Cinto?

CIN. Tú dirás.

MIC. Per xó si hem de dirho tot, el pare del Tomás, ja no ho volía qu' estimés á la Carme; y jo sé que havía dit més de quatre vegadas, que ab una pagesota com ella, no li deixaría casar.

CIS. Donchs aixó per mí no deixa de ser mal dit, si tu vols, perque tots sabém que la Carme, segons

ho deya son pare,—que ¡Deu l' hagi perdonat!— y molta gent de la vila, l' han tinguda fins que ja ha sigut grandota, en un estudi d' aquells que per tenirla tancada, 's pagan molts diners; y que ab lo temps que va estarhi li van ensenyar de tot.

MIC. Be; ¿y qué?

CIS. Vull dir jo que pagesota y tonta, com diu el pare del Tomás, no 'n deu ser tant, quan moltas vegadas fins li he sentit llegir el diari.

MIC. Aixó sí; pero qu' el pare del Tomás no la volía, tots ho sabém.

CIS. Ben bé donchs que li haurá caygut á la Rosa tot lo que va passar

MIC. Y es clar, home: la Rosa y el Tomás, varen tornar á ferse ben amichs... y mira: tal hi vá qui no s' ho creu.

CIN. Acostantse. ¿Y qué sabeu de la Carme?

MIC. Jo rés.

CIS. Jo menos.

CIN. ¿No l' haveu vist en lloch?

CIS. En lloch.

MIC. Pero ja pots contar avuy si 's deixará veure?

CIN. ¡Quí sab!

MIC. Sapiguent que 'l casament es avuy, no vols que probi...

CIS. També m' ho penso; y no m' estranyaría que á l' hora menos pensada...

MIC. A Cisco. Ja li ha de fer recansa; ¿veritat, tú?

CIN. Ella s' ho va buscar. Y per mí que 'm sembla que lo millor que podría fer, es anarsen de la vila.

MIC. Aixó dich jo. ¿Aquí ja, qué hi podrá fer? Ningú la vol tothom la rebutja...

CIS. Y que nosaltres tampoch ja li dihém cap paraula.

MIC. Es clar!

CIS. Be, veurás; allá se las arregli... ¿Vaja, qué hem de fer? Me sembla que ja hem descansat prou.

MIC. Mira: *paso redoblado...*

CIS. Apa, donchs.

MIC. ¿Aném, Cinto? Comensant á marxar.

CIN. Aném, aném. (Procurém desempallegarnos d' aquets tontos) Desapareixent

ESCENA III

MOSSEN GERMÁN y CARME, *que surten de la caseta. Carme demostrará terrible abatiment y dolor*

M. GE. Mirant per la escena. Ja son fora. Ara pots anarten procurant que no 't vegen, ja que això es lo que volías.

CAR. Gracias, bon pare; molt vos ho agraheixo lo bé que m' heu fet ab las vostras paraulas. Avuy no trobo altre consol á mas tristesas que mas propias llágrimas que á cada moment surten dels meus ulls

M. GE. Sempre ab tó de dolsura. Sento la teva pena, al igual que si fos meva. En la soletat y sant recuilliment del lloch que ocupo, penso més en los dolors agens; y com més grans els considero, més me agermano ab ells.

CAR. Sou un sant home!

M. GE. Soch germá dels que sufreixen. Ja per avuy has complert ab ton deber. Per arrivar al poble, encare hi ha un bon trosset de caminar. Deixa ja aquest lloch, y posant la esperansa en Deu, torna á ta casa, qu' ell te guiará.

CAR. Ab amargura. ¡Deu! ¡Ah, no! Ja, com en altre temps ditxós, sa llum *divina* no il-luminará 'ls meus passos y avuy tota sola, plena d' amargura entre foscors que m' espantan, sa *gracia* m' ha abandonat.

M. GE. Recriminantla ab dolsura. ¡Qué dius, desgraciada! ¡No aixis duptis..... perdent ta fé!

CAR. Ab un petit arranch. Y, cóm no, si per ma fé creya ab la vida..... y el mon me l' ha robada!

M. GE. Algo solemne. ¡Deu sempre ampara al creyent!

CAR. Y en qué creure, senyor, si fins de la virtut ne fan una mentida? ¡Desditxada de mi! Ahir encare abrassada á una esperansa que m' aconsolava, entre mi me deya... «No, no será; no pot ser, que lo que diuhen puga realisarse; no *tindrán tan mal cor* Marcant la paraula «tindran tan mal cor.» Y avuy morta ja aquella esperansa, veig ab més horror la realitat!

M. GE. L' olvit calmará ton afany!

CAR. Amargura y plor. L' olvit! ¿Cóm olvidar lo que 'ns martiritza cada dia y á tot hora; lo que fentnos patir doble, 'ns fa morir més apoch apoch? Jo, ignocenta; ditxosa del tot ab l' amor que per un

home sentia, vivia felissa y contenta, pensant en ell... en ell sempre!.. sempre! Per enter li vaig entregar el meu cor, sens pensar en que un dia, sens compassió ni pietat podría matarmel! Ab agitació. Una falsetat que han fet corre per la vila, senyor.. . unas malas paraulas que han tirat á sobre meu, els que mal me volen, m' han fet víctima d' aquellas hermosas ilusións que omplian tota la meva ánima!

M. GE. Sabía lo que 'm dius.

CAR. ¡Ah... vos!... Com avergonyida.

M. GE. Si; sé qui ets, aixís com no ignoro la falta que pesa sobre la teva honra.

CAR. Rapidet. ¡No l' he comesa, no! ¡No 'ls creguéu! Diuhen que só dolenta, y no, no ho só, que ja Deu ho veu y sab que no he fet lo que diuhen!

M. GE. No es menester que m' ho juris; que pecadora ó no, jo 't compadeixo.

CAR. Plorant y volent besarli la má. ¡Ah!

M GE. Refusant ab dolsura. Vamos, criatura, no t' apenis més: y com has dit avans; Deu que tot ho veu y ho jutja sabrá ampararte. Aixuga tas llágrimas y allunyante d' aquest lloch, olvida y perdona que aquest es el deber sant dels cors bons sobre la terra.

CAR. ¿Y cóm poder resignarme á perdre per sempre al home que te tota ma vida?

M. GE Sent bona, y procurantho més encare. Vamos, prometme que no 't quedarás aquí. ¿Veritat que m' obehirás?

CAR. Com dihentsho á si mateixa y ab amargura. ¡Si! si! Me 'n aniré d' aquí! D' aqui hont dintre de poch se hi firmará la sentencia de la meva mort!

M. GE. Ab carinyo. ¿Qué dius?

CAR Continuant abstreta. De la meva mort .. que será la meva ditxa!

M. GE. No diguis tal cosa.

CAR. De totas mas esperansas... de mas alegrías d' altre temps, qué 'n será dintre de una hora!...

M. GE. (Me fa temer...)

CAR ¡Pobre cor meu!

M. GE. Deixa tristos pensaments, y fes lo que 't suplico. Més temps aquí, ha d' aumentar tas penas. Tu desitjas assistir á la *cerimonia* .. y aixó ton pensament ha de retxassarho ¿A qué voler veure lo que per més que ho prometis, no podrías resistir? No, no; endevino la lluyta de la teva ánima

ferida. Lo goig de la festa que dintre poch vá á celebrarse, omplirá 'l vas de l' alegria del home que tant estimas, y al esparramarse.... ¡pobreta infelis! ha de caure sobre teu, com á cálzer d' amargura. Sí, filla; allúnyat, allúnyat tranquilisant el fatich que lo teu dolor me causa.

CAR. ¡Sí... sí!

M. GE. ¿Voldrás ser bona, escoltant ma súplica?

CAR. ¡Ay de mí!

M. GE. ¡Puch confiar! ..

CAR. Vos ho prometo.

M. GE. No esperava menos de tú.

CAR. Besantli la má. ¡Pare! ¡Pare!

M. GE. Que Deu té guihi!

Desapareix

ESCENA IV

CARME *sola*

CAR. Després d' una pausa ¡Allunyarme d' aquí! Fugir, com si digués, de lo que desitjo veure ben be de la vora! De la vora, si! perque vull que 'm vegin... que 'm vegin... com m' assessinan! Pausa. S' aixuga las llágrimas. ¡Pobre de mí! Apoyantse en lo brás de ferro de la cisterna y reclinant lo cap, sobre 'ls brassos. Pauseta. L' ayret que sento corre fent bellugar las fullas d' aquets arbres murmurant com si riguessin de la caricia, aconsola mon pobre cor adolorit. Creixent. Adolorit per acudir al lloch ahont dintre de poca estona ab una sola paraula... Marcantho ab tot lo dolor possible. hi enterrarán totas mas esperansas! ma honra! la meva vida! Repensantse. Si; faré lo que tinch promés. M' amagaré en un reconet que ningú 'm vegi: y quan ja sigan aqui .. Creixent. quan vagin á unirse..... quan al darse las mans entre ellas m' aixafin el cor... Dant un crit com si realment ho vegés. ¡Ah, no! aixó no ho vull veure, no ho vull... no ho vull. Pausa. ¡Ay, ánima meva! quánta ferida sobre teu! Després de una pauseta y com refentse. ¿Y hauré d' acobardirme al extrém de ferme culpable á mi mateixa? No; may! Tindré valor; si, dech tenirlo.

Dona un pás per dirigirse al foro al temps qu' entra Tomás. Al veurel queda com clavada donant un crit ofegat. Tomás queda parat també al véurerla. Fa un petit moviment com per dirigirli la paraula, pero després se repensa y diu el «No.»

¡Ah! Al veurel.

ESCENA V

CARME *y* TOMÁS

TOM. *Se dirigeix á la Ermita.* ¡Ella! ¡No!
CAR. *Avans de que hi entri.* ¡Un moment, Tomás!
Tomás se deté, pero sense mirarla.
Una sola paraula... t' ho prego.
Tomás fa un gesto de desagrado.
No 't molestaré gayre... *Ab tó de suplica carinyosa.* ja 'm deixarás desseguida; una petita estona... una estoneta no més.
TOM. Digas.
CAR. Pero, ¡ay! sí... mirantme d' aquesta manera no podré parlarte.
TOM. *Dulcificant la mirada.* Acaba.
CAR. *Com volent coordinar ideas y no sapiguent qué dir.* Sí, sí... acabaré desseguida, perque no més vull dirte... *Mirantsel adolorida y fent esforsos per contenir el plor.* ¡Voldría dirte tantas cosas...
Moviment de Tomás.
¡No! no t' enfadis; perdónam' ho si 't canso; es que vull comensar, y no sé... el cap me dona voltas, y 'm sento fortament tremolar el cor com un aucellet quan morintse de fret, batega sas alas. *Ab amargura.* Si sabessis quant aquest cor meu me fa patir, me compadirías, Tomás.
TOM. *Sense mirarla apenas.* Já una altra vegada y en una entrevista per l' estil, te vaig dir quant podía dirte. *Algo sech.* Las circunstancias que han mediat durant tot aquest temps, m' obligan á recordarte que no deus parlarme més, y per última vegada 't diga que allunyis de ton pensament, tot quant respecte á mí hagis pogut esperansar. Si un día vaig... poder estimarte, la claretat de ma equivocació ho ha esborrat tot... per lo tant deus considerar inútil, tot quant vullguis recordar.
CAR. Y podrás, no fent cás del meu martiri .. del meu inmens dolor, sera d' una altra dona?.. No . impossible!.. Perque jo t' hi estimat sempre! Perque ets tú.. y no més que tú l' únich y sol amor de la meva vida! *Arrancant en plor.*
TOM. Mal quadran en tos llavis certas paraulas, quan no més haurían d' avergonyirte.
CAR. ¡Ah!
TOM. Y si alguna compassió sento al escoltarte, solament es... perque ets dona. Quan morí aquell

vellet que fou 'ton pare, va baixar á la fossa ab lo recort d' un afront que va matarlo. Ab alguna ironia. Potsé ja ho has olvidat?

CAR. Ab súplica desesperada. Tomás! Tomás!

TOM. ¿Y vols encare que pensant ab lo que 'm avergonyeix, vullga escoltarte? No: may més! apártat de mí. La veu d' aquell amor que avuy me repugna, fa que 't miri tal com ets. Dintre 'l meu cor y als llavis, lo teu nom hi ha mort.

CAR. ¡Ingrát! ¿No 't fá pena dirme tot aixó que 'm dius? Res queda ja en tú que per un instant no més, te fassi veure que m' estás matant sent ignocenta!

TOM. Ignocenta potsé hauría arrivat á poder creuret, si prou claras y evidentas no existissin encare las probas de ton deshonor. ¿Podrás negarho?

CAR. ¿Y ets tu que tirant més fanch damunt ma honra, ajudas als demés á que creguin tanta infamia? ¡Per Deu, Tomás, que jo 'm tornaré boja! Pensa que 'l teu despreci va á ser causa de la meva mort.

TOM. Ab mostras de impaciencia. Tormentosa y pesada va fentse la conversa. Fes la teva via, y quédat en nom de Deu. Fent acció d' anarsen.

CAR. Per l' amor de Deu, no t' envagis encare.

TOM. El deber me crida á un altre lloch y no vull que per més temps estranyin la meva ausencia.

CAR. Y aixis me deixas! Pensa que 'm robas la vida!

TOM. Altres te la tornarán. Ab algún despreci.
Pausa.

CAR. Després de mirarsel ab amargura y retorsantse las mans. ¡Cor de hiena! ¿Es aixó lo ultim que pots dirme?

TOM. Lo últim. Entra á la Ermita.

CAR. ¡Deu te perdoni! Serenantse de cop y com prenent una resolució. No mes súplicas; no mes plorar! Ja que aixis ha de ser, caigui sobre meu lo que mereixi. Abandonada del seu carinyo; despreciada de tothom, ¿qué puch ja esperar? ¿Qué 'm queda? La mort: ¡oh, si! la mort. que 'm lliurará de tanta pena y vilesa. ¿No m' ho vaig prometre? Donchs ho cumpliré: si, tindré valor.

ESCENA VI

CARME *y* CINTO, *que haurá sortit un moment avans.*

CIN. Mal pensas, Carme, si fessis lo que dius.

CAR. ¡Cinto!

CIN. ¡Cosas de la vida! Sense pensarho, y per casua-

litat, hé presenciat la entrevista, havent sentit tot lo que haveu dit.

CAR. ¡Ay!

CIN. A fé de neu que pensava deixar el lloch d' ahont estava escoltantvos, y venir fins aqui, enredarme en la conversa, y dirli lo mal que ha obrat al Tomás.

CAR. M' ha abandonat per sempre... per sempre, Cinto! Avuy ja será d' un altra!

CIN. Sempre ab hipocresía. ¿Qué vols ferhi? No hi ha més remey que pendre las cosas com venen. Cert ó no cert lo que va succehir, alsá un bum, bum, qu' encare dura.... y.... está clar, de lo que passa ara, un no se 'n estranya gayre.

CAR. Lo que 's creu, no es cert, devant de Deu puch jurarho.

CIN. Y calla, dona; si de vegadas...

CAR. ¿Ho creus tú també, Cinto?

CIN. ¿Jo? Si moltas cosas poguessin arreglarse del modo que un voldría... Si costés tant com pensarho arrancar la llengua als que mal pensan, puch ben jurarte, Carmeta, que en menos temps del que t' ho dich, jo lograría que quan volguessen parlar de tú.... s' agenollessin.

CAR. Gracias, Cinto.

CIN. Qué gracias! lo que 't dich. Aprofitantse y anant creixent á mida que avansa 'l diálech. Y... ja ho veus: de que 's casa ja no te 'n cab dubte, y en ell... ja no cal pensarhi.

CAR. Plorant. No pensarhi!

CIN. ¿A qué plorarlo, donchs, Marcantho. si no ha volgut ser teu? De sopte y rapidet. Tingas el cor fort, y vullgas plantar cara als que t' humillan. Apoyada en el brás del home que aquí y per tot arreu sabrá estimarte molt més qu' ell perque sigas ben felissa, podrás si tu vols d' aquí endevant...

CAR. Com comprenent lo que va á dir. ¿Qué?

CIN. Detenintse á la mirada de Carme. Vull dir jo... que.. Escolta, Carme; las malas llenguas que ab lo seu verí fan malbé l' honra que poden, han trobat en tu motiu per satisfer sa cobdicia. Sense mirament ni treva, han deixat un clot obert, per enfonsar ta virtut. Donchs, be... Decidit. Vullgas dir una paraula .. una sola paraula que de tu espero, y jo sol me basto per defensarte.

CAR. ¿Per defensarme? Si mal no penso y per tas

paraulas que crech compendre, vols dir tal vegada... Com endevinant el pensament de Cinto. Aquest baixa la vista á la mirada de Carme. ¡Ay, Deu meu!

Com avergonyida d' haverho endevinat.

CIN. Ab resolució. Sí, Carme; ho endevinas! A qué disfrassartho per més temps?—¡T' estimo!. —Vullgas ser meva; y lo que avuy per la malehida calumnia s' ha tornat pera tu font de llágrimas amargas, será d' aquí endevant, meu ton amor... raig d' alegrías!

CAR. May, Cinto!.. Lo que acabas de dir, es un impossible!.. Ab dolorosa pena. Ta noble acció, si es que be ho pensas, sols podría conduhirte á un contínuo desespero! ¿Cóm, per més que ho intentessis, podrías apartarme de la befa y burla dels que mal me volen? Per tot arreu y á totas horas, llágrimas que voldría aixugar y que no podría, 't recordarían fente infelís, las horas d' un perdut amor que sols podrá morir ab mí...

Movim nt de Cinto.

No, Cinto, no! Lluny de tu lo que demá puga amargarte una existencia ditxosa. May podría jo admetre ton hermós sacrifici á cambi de un benestar amarch pera tu y disfressat per mi á la vista del mon, per falsas apariencias .. Qui sapigués ton amor per mí, de tú 's riuría, enviante en cada riallada lo recort de ma deshonra!.. Ab tó desesperat. De ma deshonra... sí! Que aixís ho diuhen... y aixís ho bescantan tots els vils que m' assessinan!.. No, pobre amich meu!.. Aparteuse 'ls que compadintme, voleu acompanyarme per aconsolar la meva amargura.. Com l' aucella perduda en mitj de la tempesta, jo com ella tinch de caminar pe 'l mon... La gent m' aborreix!.. L' amor m' ha abandonat... Estich malehida!.. Deixeume morir ben sola!

Desapareix plorant, per la esquerra.

ESCENA VII

CINTO *sol*

CIN. Després de ofegar un suspir y mirant per ahont se 'n ha anat Carme. ¡Impossible!. . Miserable de mi que al escoltar sas queixas, he sentit plorarme 'l cor!... Pauseta. ¡Ay, Carme! El teu amor pe'l Tomás y 'ls teus desprecis per mi .. molt me martiritzan, pero no logran matarme!... Haig de viure, si! Haig de viure.. per estimarte més cada día.

Pausa en la que queda ab el cap baix y reflexionant. Y desprès de tot; que n' hauré tret de la infame malesa que hi comés? Véurela com ara despreciada de tothom! Plorar ab doble dolor mentres visca, l' amor y 'ls recorts del seu Tomás!... Del seu Tomás... mentres que jo... Fent transició brusca y ab forsa. Ah!... sí... sí: que plori... que pateixi... que tambe pateixo jo més que tothom! Tu dius que no serás may meva .. no hi fa res de lo que digas: un moment ó altre tu has de caure y si no venso, si el martiri 'm domina .. en últim cas, jo sé 'l que tinch de fer Aném á la vila.

Se 'n va per la esquerra abaix.

ESCENA VIII

JOANET *aviat* TOMÁS

JOA. Entrant rápidament pel fondo esquerra, mol afadigat. Dona una mirada rápida per la escena y veyent que no hi ha ningú. s' assenta en un dels banchs d' aprop la cisterna. ¡Ningú! ja m' ho pensava! Han volgut enganyarme; tampoch es aquí. A menos que hagi entrat á la Ermita? Si, si, de segur que deu serhi. Pauseta. Prou que 'm só pensat que no la trobaría á casa, per mes qu' ella m' ha promés que no 's mouria. De no ser aquí encare, no trigará en venirhi; que dintre de poca estona en aquesta santa casa... Mirant á la Ermita y dant un sospir. ¡Pobre germana meva! Y tot lo que pateix y plora es per éll! Per éll que 's casa ab una altra dona, per millor matarla á la Carme. Aixecantse decidit. Entraré á la Ermita, buscaré per tot arreu, y si hi es, la faré venir ab mi á la forsa, que no vull que vegi com se casan! No, no ho vull! Tomás á la porta de la Ermita, parlant ab l' Ermitá y sense veure á Joanet.

TOM. Tal cóm ho demano, que tot será satisfet.

JOA. Se dirigeix á la Ermita, pero al sentir la veu de 'n Tomás diu l' «Ell» corrent al foro, interposantse al mitj del cami per ahont ha de passar Tomás. (¡Ell!)

TOM. Parlant ab l' Ermitá. No trigarém gayré. L' Ermitá desapareix. Ja está tot.

JOA. Sech. Atúrat!

TOM. Tu?

JOA. Jo, si; jo, que demanantho á Deu, crech que millor no hauria pogut lograr de trobarte aquí!

TOM. No puch detenirme, y... Dant un pas per anarsen. Joanet lo deté.

JOA. *Ab forsa reconcentrada.* Si, que pots; y com jo vull enrahonarte, mal aqui mateix nos ensorrém los dos, m' escoltarás, Tomás... m' escoltarás.

TOM. Estás provocant la meva calma, y mal li cuadra á la meva condició y carácter, pensar que pugas ser tu qui tracti de detenirme.

JOA. Detenirte, may! Vull no més dirte quatre paraulas, home! qu' encare que no som convidat al casament, be te 'n puch dar la enhorabona.

TOM. Bé, vaja, acabém.

JOA. ¡Acabar! Qué més podría demanar, Tomás, qué acabar.. com jo voldría! *Tomás fa un moviment de impaciencia.* Espérat: no t' amohinis... ja te 'n anirás desseguit; vull que m' escoltis, que avans d' estar ben alegroy al costat de la dona ab quí vas á casarte, vull ferte memoria d' un altra, Tomás! D' un' altra que, pobreta... avuy cega y boja . y esmicolat el cor, va perduda en busca del home qu' era seu, y ab ella tenía de casarse. *Moviment de Tomás.* No t' enfadis, ja acabarém aviat... Perque tens malas entranyas, has volgut anar creyent qu' ella t' ha faltat per mi. Per mi... que á tot hora hauría donat fins la meva sanch per mirarvos felissos l' un y al altre! Si; jo t' ho dich, jo, ja pots mirarme, d' aquí dintre del cor, *Ab forsa.* me surten las paraulas que 't dich, que no son mentida; perque 'l meu cor es més bó; més sá, y més lleal que 'l teu *Creixent á mida que va sentint los efectes de lo que diu.* Podeu dirho á tot arreu que me la estimo, si; podeu dirho ben alt, que me la estimo y me la estimaría més encare veyentla ben alegre y riallera al teu costat; que la Carme es honrada, y podía serho ara y sempre la teva dona. . No 'm fa rés que a mi 'm volguessis fér tot lo mal que poguessis Fins si 't quadrés manarme que jo mateix anés á estimbarme al abim més fondo. Perque may més me volguessis veure, no m' hi pensaría gens, no; content me veurías tirat de cap avall, nombrantvos y benehintvos! ¡Pero avuy! Casarte ab un' altra! Fer aquesta picardía; voler ser un assessino... assessino si; perque tu la matarás á la Carme. Y haurás mort á una desgraciada, que com jo ara als teus peus, podém jurar som ignocents! Som ignocents! *Cayent plorant agenollat als peus de Tomás.*

TOM. Poch costa jurar més ó menos en fals quan los

juraments segóns en qui, 's tenen en poch.

JOA. Aixecantse y ab tó de súplica. ¡Tomás!

TOM. Totas aqueixas paraulas y súplicas son ben inútils. Per lo tant, tu y ella deixeu en pau á qui per res necessita saber may més de vosaltres.

JOA. Apunt d' esclatar. Mira, Tomás, que de lo que dius pots empenedirten!

TOM. Res temo; y las tevas paraulas ó amenassas, si aixís ho creus, parlante ben clar 't diré que sols poden ferme riure.

JOA. Ab sonrís sarcastich y plé de forsa. ¿Riure, dius? Si; está clar! Riuret ben á las claras, per millor befarten de nosaltres, ¿veritat? ¡Ets un lladre! T' ho vaig dir ja, y t' ho repeteixo! Y si no temés per aquella desgraciada, jo, el tonto, el bort. com vas dihent, aquí mateix t' arrancaría 'l cor plé de malesa que tens, pera que veyente morir, y rihent com tu, trepitjarlo sota 'ls meus peus .. mica per mica!

TOM. ¡Deu de Deu! Ni sé com me continch!

JOA. Rapit é irónich. ¡Jo si, home! Vas mudat: tens por de matxucarte; ets un cobart.

TOM. Ab ira. Cobart, jo?

JOA Cobart, mal home... y pillo. Gran mal te 'n farás d' anár bescantant ab orgull l' haver abandonat á una pobre noya que fins sapiguent lo qu' ets, encare t' estima! ¡Llueix forsa! Diverteixte forsa... y sobre tot, riu. . ho sents? ríu! Avuy el casament: demá.. potsé... una altra cosa.

TOM No puch detenirme: pero ja 't trobaré; y ni que 'm rebaixi p r ser tu qui ets, aqueixas paraulas que has dit...

JOA. El bort las guardará per recordarlas y tornártelas á repetir de una á una, y enfonsártelas al pit fins al fons de la teva ánima!

TOM. Ja ho veurém. Anantsen rápidament pe' l foro esquerra.

ESCENA IX

JOANET *aviat* MICALÓ *y* CISCO *pe 'l fondo esquerra.* JAUME *per la dreta abaix*

JOA. Després de una pauseta, y mirant per ahont se 'n ha anat Tomás. ¡Veurho! Qué més voldría jo que mirar com te destrosso: segur n' estich que de las mevas urpas no t' escaparías. No hi ha remey; y ahir, qu' encare 's pensava la Carme que no succehiría...... que 's compadiría, y rés! Tot lo que 'n créyem,

s' ha fos com un pilot de neu. Qui sab si ja estará alli dintre... Ho miraré. Se 'n entra á la Ermita rápidament. Micaló y Cisco venen del foro com buscant á algú en escena.

MIC. ¿Veus? No hi es.

CIS. Donchs creume que se 'm fa estrany

MIC. T' ho deu haver semblat qu' era 'l Joanet.

CIS. Potsé sí: de tots modos li deu passar alguna cosa grossa al Tomás, perque, noy, caminava molt depressa, y ab la cara molt enfadada.

MIC. Y tal, home, si ni menos 'ns ha vist; aixó que ha passat á dos pams de nosaltres.

CIS. ¿Veus? Si no 'ns haguessim esperat per sapiguer cap ahónt anava 'l Cinto, lo d' ara... Reparant ab Jaume qu' entra algo capficat. ¡Ay... ay! ¿D' ahónt surt aquest?

MIC. ¿D' ahónt vens, Jaume?

JAU. De la masia de ca 'l Pruna; prou bé que us he vist quan passavau per la dressera; pero no us he volgut cridar per no venir ab vosaltres; aixó es..

MIC. ¿Per qué?

JAU. Perque ab vosaltres hi venía *«l' espanta criaturas.»*

CIS. ¿Vols dir el Cinto?

JAU. Justa: del Cinto!.. *«dal senyor mátalu todu par fuersa.»* Si tothom lo pogués veure tant com jo. del fastich que 's faría, ja s' hauría tirat ell mateix de cap á la resclosa; aixó és.

MIC. Mira que n' hi tens de rabia!

JAU. Més que la de cent gossos plegats.

CIS. Tu ¿que no 't mudas?

JAU. Mudarme? Y per qué?

CIS. Per venir al casament.

JAU. ¿Jo? De primer me veurás mudar tota la pell, que no pas la roba per vernirhi.

MIC. Y ¿no hi anirás?

JAU. No.

MIC. A tu te 'n passa alguna.

JAU. No me 'n passa cap; ¿m' entens? Pero sí que quan penso en la Carme, aquest casament si jo pogués lo destorbaría.

MIC. Algo estranyat. ¿Y tu, qué n' has de fer? Bé ets prou amich del Tomás, perque pensis aixís ara.

JAU. Sech. Ho era d' amich: ja no 'n vull serho; aixó es.

MIC. Noy... no t' entench.

CIS. Ni jo tampoch.

JAU. Ni falta que us fa; que si jo 'm deixés entendre... prou que m' entendriau. *Mitj enfadantshi.*

MIC. Tu ets un ximple, que tant aviat dius una cosa com un' altra.

JAU. Si, ximple!

MIC. *Ab sorna.* ¿Que potsé l' has trobada á la Carme, y t' ha fet plorar?

JAU. Avuy no, pero ahir si; y si li haguessiu parlat com jo, no hauriau rigut, no; que deya cosas que trencavan el cor, y fins quan las deya...

MIC *Com endevinant la cosa y acabant ab la muletilla de Jaume.* Se va desmayar, aixó es!

JAU *Desseguida y ab naturalitat* No, senyor, que no es aixó. Vull dir que quan parlava tot plorant y estirantse 'ls cabells com si fos boja, y 'ls ulls vermells com si 'ls tingués plens de sanch, mirant al cel, demanava á *Nostre Senyor*, que 'ns toqués lo cor, fentnos creure la veritat, y era tant el seu desconsol que hasta jo vareig plorar com una criatura. *Mitj enternit.*

MIC. Bé, aixó ab tots els que parla, diu lo mateix.

CIS. Y si! *Assentint ab lo tó de Micaló*

MIC. Mira; aviat fará dos mesos que va passar tot alló, y que 's va morir son pare... Densá de las horas, ¿qué ha fet perque la gent no murmuri? Viure ab el Joanet á la mateixa casa, y anar sempre juntets per tot arreu.

JAU. Es qu' encare que no l' hagi deixada el Joanet, hi viu ben sola á aquest mon.

MIC. Donchs que hi visca y que no 's queixi, lo que li passa ella s' ho ha buscat.

CIS Y es clar!

JAU. Quan aném á missa, mal escoltém lo que 'ns diu lo senyor rector algun diumenge

MIC *Ab mofa.* Qué diu!

JAU. Que tots som germans, y 'ns hem de perdonar els uns als altres; aixó es.

MIC. *De sobte y cremat.* Veurás, noy, quédat ab lo teu, y que un altre t' aconsoli; encare m' hi enfadaría. ¿Anemsen, Cisco?

CIS Aném, aném!

Se 'n van rápit foro esquerra.

ESCENA X

JAUME *aviat* JOANET, *després* CARME

JAU. Després d' una pausa. Malas bestias! Aixis cada confit que us menjeu se us reinfli dins del ventre, com un meló dels més grossos Ja poden dir tot lo que vullguin, que ab ells no m' hi veurán anar més: tenen mal cor, prou que ho conech. Jo seré tonto y beneyt com diuhen; pero també 'm penso tenir la *prenetació* d' entendre las cosas, com lo primer que tinga la..... *deliberancia* més clara. Y ja está dit; no ho seré més amich d' ells; no, y no... ¿Y veyas qué? Perque la Carme y el Joanet diuhen que s' estiman, ja.....

JOA. Que haurá aparescut á dalt de la Ermita, moments avans diu. No ho cregas, Jaume, no ho cregas.

JAU. Algo sorprés. ¿Tu, ets?

JOA. Jo, que som sentit casi bé tot lo que heu parlat.

JAU. No sabent qué dir. Oh. . veurás, jo!..

JOA. Entre enternit y agrahit. Moltas de gracias xicot. Voldría saber pagarte lo consol que m' has dat sentinte Tu no has jirat may la cara per no mirarnos. No ets com molts d' altres, que ja al veurens de un trós lluny, nos miran com si fossim dos llops perduts pe 'ls carrers que se 'ls mata á pedradas ó á tiros. El plor de la Carme, 't va condolir perque vares coneixe que no t' enganyava, oy? Si no mes mirantla ja s' ha de coneixe aixó, pero no volen! Ningú 'ns vol compadir... y fins un día passant pe 'l carrer, varen escupirme y tot desde una porta. S' aixuga una llágrima. Jo som volgut sofrirho tot per ella; per ella, Jaume, que si jo vareig pujar á la finestra, va ser que vaig saber que volían ferli una mali - feta: y aixó, mentres jo puga no ho probará ningú, que ara més que may dech vetllar per ella, qu' encare que tots sols... te al menos el consol de las mevas paraulas que no sé dirli.

JAU. Y de que siguéu tots sols com tu dius, no t' ho pensis; que jo no ho seré com los altres. Tu ja sabs que 't tenía rabia perque sempre 'm deyas paraulas que 'm feyan enfadar molt, y 't burlavas de mí; donchs ja 'm pots dir tot lo que vullgas, que no m' hi enfadaré. Enternintse per graus segons marqui 'l diálech. fins al final de la escena. Ja ho sé

que soch tonto com me diuhen; pero més m' estimo ser aixís y tenirvos llástima y ser forsa amich vostre, que no pas ser un sabi d' aquets que ja no us volen coneixe. Jo també á la Petita me la estimo: y ploraría molt si li passava una cosa aixís: y de que tu te la estimis á la Carme y de que ella á tu també 't vullgui forsa, no 'n tinch de fer res, y .. mira: jo no he tingut ni tinch cap germá y estaría molt content de que ho fossis meu, per barallarme ab tots los que us volen tan de mal... *Aixugantse las llágrimas.* Y del Tomés me 'n burlaria: y de la Rosa també; y diría á la Carme, no ploris més .. y que jo vull ser el teu germá... y al que no li agradi que 's reventi, que 's fassi repicar

JOA. *Enternit y aixugantse una llágrima.* ¡Tens lo cor bó, Jaume!

JAU. *No podent dir casi bé las paraulas ofegat pe 'l plor.* No ho sé cóm lo tinch el cor; pero sé que us estimo... y s' ha acabat. Poch n' heu de fer de mí, perque jo soch un pobre xicot; ja ho sé, pero soch dels vostres, y aquí y á tot arreu, sabré treure la cara per vosaltres, que no perque no goseu. aquestos ximples vos han de pegar sempre

JOA. *Després d' una pausa, plorant y no gosant á dirho* ¡Ah! ¿Vols abrassarme, Jaume?

JAU. *Abrassantse á ell frenéticament.* ¡De tot cor! *Pausa.* Ja pots apretar forsa que n' estich alegre. y dígam... amich... y germá que vull serho.. y ho seré mentres tu ho vullguis.

JOA. Sí; ho serás per mi també; que volentho tu... ja no 'm creuré tan sol sobre la terra.

JAU. Calla; mira!

JOA. *Mirant á la esquerra baix* ¿Qué?

JAU. Es la Carmeta.

JOA. ¿Ella? *Ab alegría y decayent després.* ¡Ah, si! Prou que m' ho creya que vindría cap aquí!

JAU. ¡Pobreta! ¿Cridemla?

JOA. No... veyám: esperém á veure. . vina. *Se retiran al fondo de modo que no pugan ser vistos de Carme. Aquesta surt pe 'l primer bastidor de la esquerra. ab el cap baix y caminant molt apoch apoch. Al ser á mitj escenari. s' adona del lloch, y creuhantse de mans y dant un llarch suspir, diu lo que segueix Desde un bon trós avans ha comensat á ferse fosch.*

CAR. ¡No pot ser! Vull allunyarme d' aquest lloch, y.. no puch! Sens dármen compte, me 'n torno aquí!.. Aquí .. ahont hi tenen fet lo clot per enterrar la meva vida. *Pauseta.* Ja es de nit! La

nit! No per mi has vingut avuy com altras vegadas serena y tranquila, en la que mirantme la llum de las estrellas, me creya tan felis y ditxosa! Avuy plena d' amargura, vens á deixar ta negror dins del fons de la meva ánima! Pausa. S' agenolla plegantse de mans y ofegada pe'l plor y sens cridarho diu. ¡Mare de la meva vida! Si 'l torrent de llágrimas que veus sortir dels meus ulls poden perdonar mas culpas... no las refusis! Del cor ferit de ta pobre filla náixen perque la perdonis . ! A tu vull unirme! No 'm desamparis! Al dir las últimas paraulas ofegada per las llágrimas, vacilan las sevas forsas, al temps que haurá baixat Joanet colocantse detrás d' ella ajudantla á aixecarse, dihentli ab carinyo)

JOA. ¡Vaja... prou!

CAR. Sense poguerho dir casi y cayent plorant sobre el pit de Joanet ¡Germá meu!

JOA. ¿Qué 'n treus de martiritzarte aixís? ¿Per qué has vingut? ¿No veus que l' estarte aquí. . es matarte?

CAR. Com abstreta en un pensament. ¡Matarme!

JOA. Anemsen d' aquí; som jo el que t' ho demana.

JAU. Si, Carme; vesten!

CAR. ¡Anarmen! ¡no! ¡no!

JOA Per la mort de Deu... germana meva! Escóltam lo que 't dich! Jaume que haurá pujat al foro baixa rápidament á colocarse al costat de Joanet, dientli á cau d' orella:

JAU. (¡Ja venen!)

JOA, Agafantla per una má y volent endúrsela ¡Sigas apiadada! ¡Vina!

CAR. ¡No! ¡no! Si vull véurels! ¡Vull véurels!

JOA. Suplicant. ¡Carme!

CAR ¿No veus que será. . la última vegada?

JAU (¡S' acostan!) En aquest moment, se senten las veus algo apagadas, dels personatjes que assisteixen al casament. Al sentirlos, Carme queda com glassada. Joanet y Jaume li indican per anarsen. Carme no 'n fá cas.

GER. Dona un crit ofegat al sentir las veus. ¡Ah!

JAU ¡Carme!

JOA. ¡Germana!

CAR ¡Son ells! Si! Son ells!.. Ay, cor meu! Apretantsel ab las dugas mans. ¡No 'm matis avans d' hora! ¡Aguanta! ¡Aguanta!

ESCENA ÚLTIMA

CARME, JOANET y JAUME, *aprop de la Cisterna.* ROSA, TOMÁS, MICALÓ, CINTO, CISCO, VICENTÓ, MANELA *Donas, Homes, Noys, Noyas y* MOSSEN GERMAN *quan s' indiqui.*

MAN. Entrant en escena devant de tots, diu á Vicentó. ¡Vaja, ja hi hem arrivat! ¡Creguéu que ho ben desitjava!

VIC. Pe' Tomás y Rosa. (¡Més ho desitjavan ells!)

TOM. A Rosa, portantla de la má. ¡Vas á ser meva per sempre!

ROSA Idem á Tomás. ¡Com jo teva!

En lo moment que van á entrar á la Ermita, Carme, fent un suprém esfors s' adelanta un pas, deteninlos ab veu alta.

CAR. ¡Un moment! Espereus!

TOTS ¡La Carme!

Ab sorpresa y enrahonantse baix los uns ab los altres.

TOM (¡Ella!) Aterrat.

ROSA (¡Jesus, Deu meu!)

German apareixent dalt de las gradas de la Ermita.

M. GE. ¿Qué succeheix? ¿Qué passa aquí? A Rosa y Tomás. ¿Per qué 's deté la parella?

JOA. Baix á Carme y ab súplica. (¡Carme!)

M. GE. Fixantse en Carme. (¡Ella! ¡Infelis!¡No m' ha volgut creure!)

CAR Ab agitació y tot lo dolor possible. A Mossen German. ¡Soch jo, bon pare! Jo. . que 'ls detinch, per... acompanyarlos á la seva... ditxa! ¡Tomás: míram! No m' ha faltat el valor per venir á gosar ab la... felicitat que t' espera. Un día... més felis que avuy, vares jurar ser meu! Que no sabría viure sense tú, també jo vaig jurartho; ¿te 'n recordas? Tots prestan marcada ateneió. Pe'l teu abandono me creuhen culpable; no ho soch! T' estimo, Tomás! Dant forsa á las últimas paraulas. ¡T' estimo avuy més que may! y en proba... mira!

Trayentse un ganivet y clavantsel al pit..

TOTS. Dant un crit de horror. ¡Oh!

JOA. Un crit de l' ánima. ¡Carme!

CAR. Cayent en brassos de Joanet. ¡Ay de mí!

M. GE. Corrent á Carme. ¡Desditxada!

ROSA Tapantse la cara ab horror y apoyantse sobre 'l pit de Vicentó ¡Oh!

JOA. Plorant y agenollat. ¡Qué has fet!

CAR. Sense veu casi. ¡Deixeume... morir!.. Moro... per ell... Jo... 'l per... do... no!

Mort, un raig de lluna ilumina el cadáver

M. GE. ¡Ha mort!

Pausa.

JOA. Com si despertés de un somni. ¿Morta?

TOTS Ab veu baixa 'ls uns als altres. ¡Morta!.. ¡Es morta!

Tomás al sentir la última paraula de morta, fa un moviment rápit per dirigirse á Carme al temps que Rosa lo deté agafantlo pel brás.

ROSA (Tomás...)

CIN. Surtint de darrera 'l grupo y donant una mirada de desesperació exclama ab dolorosa sorpresa. Morta heu dit? ¡Miserable de mi! . Dirigintse als grupos. Escolteume tots... y tú també, Tomás!.. La Carme era ignocenta!.. Devant de Deu ho juro!—Qui va pujar á la finestra pera malquistar sa honra, vareig ser jo!.. Jo... que per ma passió funesta y per lograr que fos meva... convingut ab aquesta dona... Senyalant á Rosa. varem tramar tant horrible infamia!

TOM. Qué dius? Ab crit de l' ánima y mirant á Rosa.

ROSA Interrogant á Cinto ab la mirada perque no parli. ¡Cinto!..

CIN. Ab enteresa. Com jo, no pots negarho!.. Dirigintse á tots ab desespero. Ho juro!.. Ho juro!..

JOA. Era ell!

TOM. A Rosa ab veu de rabia. Y, tú també!.. Ah!.. Deixeume! Desprenentse dels que 'l tenen agafat y anant á caure agenollat als peus de Carme. ¡Carme!.. ¡Carme!

CIN. De sa ignocencia jo 'n soch l' assessino! Carme, lo meu cor vivía no més que per tú!. La meva mort, venjará la teva! Dels homes y de Deu espero 'l cástich. Cuadro.

FI DEL DRAMA.

OBRAS DEL MATEIX AUTOR

CATALANAS

A sants y á minyons.	pessa en 1 acte.
A mitj camí. . . .	» » » »
Casualitats. . . .	» » » »
Per massa bó. . . .	» » » »
Lo senyor Nadal. . .	comedia en 3 actes.
Lo gavan nou. . .	pessa en 1 acte.
¡Carme!	drama en 3 actes.

CASTELLANAS

La desheredada . .	melodrama en 5 actos.
Amor y dinero. . .	juguete en 1 acto.
Enredar la madeja. .	» » » »
De noche todos los gatos... . . .	juguete en 1 acto.

OBRAS DEL MATEIX AUTOR

CATALANAS

A sants y á minyons.	pessa en 1 acte.
A mitj camí. . . .	» » » »
Casualitats. . . .	» » » »
Per massa bó. . . .	» » » »
Lo senyor Nadal. . .	comedia en 3 actes.
Lo gavan nóu. . .	pessa en 1 acte.
¡Carme!	drama en 3 actes.

CASTELLANAS

La desheredada . .	**melodrama** en 5 actos.
Amor y dinero. . .	juguete en 1 acto.
Enredar la madeja. .	» » » »
De noche todos los gatos... . . .	juguete en 1 acto.

